

युक्तीनां गायनमाला

369

भाग १ थी ४.

523

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૭૬૧ ઘડીક

પુસ્તકનું નામ ૦૨૫ શ્રીકોશી ૨૧૨૧૧૧૧૧

વિષય ૬ - ૨ - ૬૨

II 1924 286-24

અસલી

ન્યુ ફોનોગ્રાફ.

ગાયન માલા.

— ❦ —

ભાગ ૧-૨-૩-૪

છાપી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

બુકસેલર મંગળદાસ બેઈતારામ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

— ❦ —

આવૃત્તિ ૧ લી. પ્રત ૨૦૦૦

— ❦ —

સને ૧૯૨૪ સંવત ૧૯૮૦

શ્રી જ્ઞેન વિદ્યાવિજય પ્રેસમાં શા. વાઘીલાલ
નાથાલાલે છાપી. રીચીરોડ—અમદાવાદ.

કિંમત ૦-૮-૦

બુકસેલર મંગળદાસ જોષીતારામના પુસ્તકાલયમાં વેચાતાં પુસ્તકોનું મુચીપત્ર.

—*— ૧૧-૬૬૧

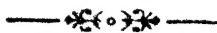
સકેવંત મોટી	૦—૮—૦	કાવ્ય દોહન મોટું	૧—૦—૦
ગર્જરામાર મોટી	૦—૮—૦	આખાહરણ મોટું	૦—૧૨—૦
ચંતુર સુંદર બાર ભાગ	૦—૧૨—૦	માનમુસાફર	૦—૧૦—૦
હોથાલ પદમણી	૦—૧૨—૦	જાલ ધર આખ્યાન	૧—૦—૦
કાનો કુભાર	૦—૮—૦	બરાસ કસ્તુરી	૦—૮—૦
જંસમા આઝાદ મોટી	૦—૫—૦	સુંદર કામદાર	૦—૮—૦
કૌતક પેહેલોભાગ	૦—૮—૦	ગુલશનકાવલી	૦—૮—૦
,, ભાગ બીજો	૦—૮—૦		

એ સીવાય તમામ જાતનાં પુસ્તકો છપાવી કીધાયેલ
જાવે વેચનાર

બુકસેલર મંગળદાસ જોષીતારામ.

રીઝીડેન્સ—અમદાવાદ.

ન્યુ ફોનોગ્રાફ ગાયનમાળા.

ભાગ ૧ લો.

બહિરાગ—

મારી સજની, તું ક્યાં રમ્યાંની રજની, સાચું ખોલ, ખોલ, ખોલ,
સાણી સૈયર, તું શીદને આગ ચડાવે, ફેડો છોડ છોડ, છોડ ?
હમણાં માળા ગુથી હતીને, હમણાં કેમ ફરમાણી.
પરસેવો તને ક્યાં વળ્યો, તારી ભમ્મર ક્યાં ભીંનણી—સાચું
કાળો ભમરો શીરપર મેટો, ઉરાડતાં ગભરાણી;
લાપોટે લટ છૂટી ગઈ-મારી ભમ્મર ત્યાં ભીંનણી—ફેડો
ઝંતુરી તારા અંગે મહેકે, કુસુમ કળીના હારો;
નયન રહ્યા છે નાચી નચેલી, મળીયો કાણુ ઠગારો—સાચું
ચંદ્ર સરોવર નહાવા ગઈતી, વાટે મળ્યો એક માળી;
છામ ભરીને ગજરા આપ્યા, હું તો તમથી હારી—ફેડો.

રાજ તિથક—

રમુછ ગાયન.

ભલક બતાવી પ્યારી ગજરા કયો તહે, સપડાયો નટખટને,
મોહિની ! મોહિની ! મોહિની ! વેચાવ્યા આ મરકટને—ભ
જે હજકમાં અંધા જાતી, પરનાર પર લલચાય છે,
નિશક તે નિર્જાજ જનો, આ હાલમાં સપડાય છે,
અથક ઝુકે, દુકદુક. બેટા ચાલ; દુકદુક !
સલામ કર સલામ છે, સલામ છે સલામ છે !
અંકનો ભેડ ભાર્ત જોડ લેજો આપ છે,
અંજરી...મંજરી...અંજરી...ના મગાડ મહારા વટને—મ.

રોજ નિલક—

બની મુખાની શેકાણી, હું મોટરમાં ફરું,
 તું પહેરે ને આ ખાદી, તો હું કણુલ કરું
 બનું પાટણની પટરાણી, રે હું મોજ કરું—બની
 ઘોડા ગાડીઓ મંગાઉ, વાડી બંગલા અપાઉં,
 પણ ખાદી તો પહેરાઉં, તને મંજરી,
 સાડી ફેશનેબલ લાવો, મ્હારું મનનું મનાઓ—
 વળી ઝેરાપેન મંગાઓ. આખી વરદી,
 ઉડે અક્કર સરસરસરસર ફરસર નયરે હું તેમાં ફરું—બની
 પહેરો હોસે હોંસે ખાદી, પ્યારી એમાં છે આખાદી,
 મળે આખડી ને નાપ તહારી શરદી.
 પૂરો મ્હારા અલિલાપ, માતો મ્હારી ફરમાશ.
 મ્હારે દિલનું બનાવી દીધું દરદી—

હૈ—યા—માં—તો ચરસર રસરસર ચરસર રસરસર થાય રે હું. કેમ કરું—બની

અરુણોદય—

દેખોરી એક બાલાનંગી, દાર તેરે માંધ આયો હયઃ
 વ્યાધાબર પીતાંબર સોહે, ગલે નાગ લીપટાયો હયઃ
 ભીક્ષા લેકર આંધ નંદરાની, શંકર શીશ ધુનાયો હયઃ
 લેઓ ભીક્ષા નેગી નઓ, આસનપે મેરા બાલક કરાંચો હયઃ
 ના ચાહીયે તેરી દોલત દુનિયા, ના ચાહીયે તેરી કાંચન માયા—
 અપને ગોપાલકો દર્શન પ.ઉ, મેરે ગુરને બતાયો હયઃ
 લે બાલક આંધ નંદરાની, અપને ગોદ ખીડાયો હયઃ
 સેવા કરી ચરણામૃત લીનો, સંગીનાદ બજાયો હયઃ

અરૂણોદય—

આલી આતે શી ખીમારી ! મદમાં લાન અલાવનારી.
જાઓ જાઓ ના લગ્નઓ ! બોલે બોલ શું અવિચારી !
સાચું બોલ કામણુગારી, નયને કેદ ચડ્યો શો કારી !—
ઊરના ઉછાળા, અવનવાચાળા. અધીરી બની તું, બહાવરી બાળા.
વાતવાતમાં જાગુક વસી, ક્યાં ગઈ સરસતા નારી—
બેઠરદીઓ દગ્ગ ન જાણે, પ્રેમની પીડા પ્રેમી પીજાણે,
સમજાશે તમને, થતાં—કાદ રસિક પ્રીતમની ખારી.

અરૂણોદય—

સ્વર્ગવાસી વીરલાનો, તમે સુણુને પ્રદેશ;
અખીલ વિશ્વમાંલિ, ઉજ્જવળ તમારો આદેશ:
ભૂદયા પાવનકર, પૂર્વજનો મંગલ ઉદ્દેશ—
રામ કૃષ્ણના રાંતાન તમે કહાંવા, વીર અર્જુનની યાદ કંદેક લાંવા,
બાણ શય્યાપર બીજમે દાવેલા ઉપદેશ—
સ્વાતંત્ર્યતણી લાવના ખીલાંવા પરતંત્રતાની બંદીઓ લડાંવા,
દેશ દેશને સુણાવો, (તમે) વિજયના પ્રદેશ—

અરૂણોદય—

આણુબોલ પણ વીતી જતી નજીબોલ કાં ઉભાં રહ્યાં,
એકાણુ શા આપું હવે, વેચાણુ દીલનાં થઈ ગયાં;
નીશાનીઓ શાની આપું હવે શ્યામ !
આપ પૂછો દીલને હો દીલના દીવારામ—
લાવનાની લકિત તમે રનેહથી સ્વીકારી,
પ્રીતિ પૂનરી તમે બાકા ઉપકારી,
આજે ઉદય થયો લાણુ—જીવનમાં આજે ઉદય થયો લાણુ

ભાતહરી— રાગ, સીયાનો કનરો.

તાડણી તુજથી નથીરે જુવાઈ, શરણવદની સુખ પામું હું આહી,
વદન મનોહર તારૂં લલિતા સૌરભ અંગ જ્યન સુખદાઈ,—તાડણી.
બકુટી વિક્રમ સિમત અતિ વિભ્રમ, નિરખી પ્રિયા બહુ સરવેરે કાંઈ;તા.
ત્રણસોને સાંડ ત્યાગી તુજનેરે આહું, તુજવિણ મુજ ક્ષણ કલ્પ સમબર્ધ.તા.

ભાતહરી— રાગ, આશાગોરી.

કામ છે દુષ્ટ વીકારી અહા પ્રભુ, કામ છે દુષ્ટ વીકારી—
ઈંદ્ર સમાન પતિ અતિ સંહર, અશ્વપાલથી છે ચારી. અહા પ્રભુ કામ છે,—
ત્રણસોને ત્યાગી એકનેજ આલે તેના ચિત્તમાં છે જરૂરી છીનાણી; અહા—
ધીકે જાઈ તુજને, ધીકે તારી બુદ્ધિ, વિપરીત વાત વિચારી, અહા—

ભાતહરી— ભજન—રાગ, ઝીંઝારી.

છોડ દે અભિમાન, માન, અથ તો મનવા મેરા—છોડ.
રાજપાટ સખ જુદે જનો, ક્યું તમ હોત હેરાન:
નારી પ્યારી નહિ હે તેરી, મન કરના ગુમાન;—માન
જુડી પ્રીત જગતકી દેખી મન બૂલે નાદાન;
પાહીર રંગ રૂપકું દેખી, મત હોના ગુહતાન;—માન.
અલ જંગલમે બેખ ધરંગ, તજ જગત તોદાન;
જગત સ્વપ્નસે જગત હોગ, ગુરૂ લેના જ્ઞાન;—માન.

ભાતહરી—

હમ જને જંગલકે ખીચ, જુડી હે રાજકી જંગલજી;
સાધન અપના છોડકે, કધર મન હોના બેહાલ..
હૈ કખ લાનત ઓરતકું, મત ગુમાના ઉસસે કાલ—હમ
બેહેતર હૈ સ્ત્રી દીક્સે, કબી હોવે ઝરી ખ્યાલ;
અથ રાજ હમ નાહી કરે, તું રાજ અથ સંભાલ;—હમ

ભરથરી—

રાગ લાવણી.

ભરથરી જાતા વિચારીને તમે, કરો મ હું પર કાપ;
 વણુ અપરાધે, (૨) તમે વદો વચન આરોપ—ભરથરી
 છો શીરછત્ર, (૨) નવ લોપું નીતિ ધર્મ;
 બંધુ પત્ની મમ માન છે, કેમ કંઈ અવિદિતજ કર્મ—ભરથરી
 કટુ વચન બાળુ, (૨) શીર મૂકો માં કાપ;
 આગળ વાત વિચારતાં, ભાઈ પામશો પશ્ચાતાપ—ભરથરી
 પાંડવમાં ધર્મ, (૨) જેમ લક્ષ્મણુ ને રઘુવીર;
 કનક ભક્તિ તેમ માહરી, નવગ્નણો બંધુ કથીર—ભરથરી
 ગાળું આપ સેવ, (૨) મુક્તિ દાતા મન માંય,
 બ્રહ્મ રસ ભોગી બ્રજ થઈ, કયમ તુચ્છ વિપયને ધાય—ભરથરી

ભરથરી—

રાગ-લાવણી.

દેખા નહીં કછુ સાર જગતમેં, દેખા નહીં કછુ સાર,
 મોલ બીસે મત લપટો ચારો, દેખા નહીં કછુ સાર.
 ચાંદ ચોકડી રાજ મીલે પન, ત્રણશુકા નહીં પાર,
 ભોગ ભોગતે ઇંદ્ર અપરાધ, તૃપ્તી નહિ લગાર (૨) જગત
 બુઢા દંગ કપમેં ભલી, કીડા કરત ગમાર;
 રૂપ પીર્ય બલ નાશ હુવા તમ નહીં હે અપની નાર (૨) જગત
 ચારી મેરી જાની પીંગલા, દુઃખ રહ્યા એક તાર;
 તોભી કીયા કૃતધ્ની રાની, અશ્વપાલકું ચાર (૨) જગત
 અદ્ય જન્મકા ચેહી તમાશા, દુઃખ હે અપરંપાર;
 બેશક ઇસકા ત્યાગ કરો તુમ, ફેર પરતાના ચાર (૨) જગત
 એહી ભરથરી નાર ભરેરો, બધી હુવા ખુવાર;

એહી ભેખસે જગત શીખ દઉં, નવ દુખો સંસાર;
નવ દુખો સંસાર—જગતમે દેખા નહીં કછુ સાર.

ભટ્ટારી—

રાગ—મરશીયા.

હાય, કેમ આ મહેશે ઉઠેની રંડપો, ધણી થઈ છે રાખજી માફ રાખો—ટેક
ખાણુ લદા માળવાના છે સ્વામી, કામ પાડીલા રૂપે ન ખામી;
ગૌર અંગે લલુત શી જાગીરે, હાય કેમ આ—
એકે ખાણુ દુશ્મા તમારી રૂમે, અંદરગા આવારા નીર સુખે;
ખાણુ સુખ ન આજ કોઈ સુખેરે—હાય
મહેલ મહેલે વિલાપ છાયો છે, પવ શોકનો સદાજે વાયો-છે;
કળકળતાં આઘઘોને લાઘઘો છેરે—હાય.
ખાધે લટકી શી લગવા જોળી, આના વસ્ત્ર કાં ગેરે ઝખોળી;
હાય હાંડકામાં પ્રગટાવી હોળીરે—હાય.
નથી વિક્રમ લાઈની કંઈ આશા, પ્રાપ્ત કરમે એવારે તમાશા;
એણે ખીન જંગલ ક્યાંઈ વાસ્યારે—હાય.
ધણી નોધારાં અમને કરો માં આનું જળુધાનું પગનું ભરોમાં;
જોળી છવતાં ચિત્તામાં ધરોમાં રે—હાય.

ભટ્ટારી—

પોંગળા ને ભરથરીના સંવાદ.

ધીક યુવા ધીક મુજને, ધીક કામ વિધારજ;
જેણે રે જૂઠાની મને સત્યથી, કર્યા નીચ વિચારજ;
ભેખરે ઉતારો રાજ ભરથરી.

ક્ષમા કરોરે રાજ રંકે છું, તારી અજાન જાતજ;
અન્ય વખત એવું નહિ કરું, લાજ્યા માને તાતજ—ભેખરે.
કપટ રૂપેરે રાણી પોંગળા, એ શું બોલે વચ્ચતજ;

રાજાને તબ્યું તુજ કારણે, જો વિચારી મનજી;

ભિક્ષા દેને મૈયા પીંગલા—

તું રે ખોટી ને ખોટું રાજ છે, ખોટો સારો સંસારજી;

અન્નખ જગાતું વન એકલો, જેથી પાતું ઉદ્ધારજી—ભિક્ષા

ખી—રહો તો રાજ રસોઈ કંઈ, જમતા જાઓ સ્વામીનાથજી;

ક્ષીરે નીપજતું કષ્ટ એકમાં, જમીએ આપણ સાથજી.—મેખરે

મદીરે કરાતું રંગ મહેલમાં, રાખુ શુભ અવાસજી;

જેમરે જાણે નહીં જગતમાં, સાધો જોગ રહી પાસજી.—મેખરે

જા—મહેલરે તારાને રાણી શું કંઈ, કેવો શુભ અવાસજી;

ક્ષીરે ભોજન તાં રાણી શું કંઈ, નથી ભોગની વ્ધારજી.—ભિક્ષા

વાસી જંગલના જોગી અમે, નહીં ગ્રામમાં વાસજી;

વિપત્તી વેલીથી અગગો રહું, નહિ નારોનો પાસજી.—ભિક્ષા

ખી—લગવા જેઈ રાજ ભરથરી, દાવાનળ દીલ ધાયજી;

માઈ કહો ન મારા કંથજી, લાગે દેહમાં લાયજી.—મેખરે

જા—વધુરે શું વદું રાણી પીંગલા, કંઈ અરે કેટલો ઉચ્ચારજી;

ખંધુ જેવોરે ખંધુ તબ્યો માર્યો વચનનો મારજી;

—હવેરે રાજને રાણી શું કંઈ !

ખી—વાંકીરે વિધાતા મને ભુલવી, લખીયા લેખ લલાટજી;

આનુંરે પ્રાયશ્ચિત હું શું કંઈ, મારગ આપો પૃથ્વી માતજી.—મેખરે

ત્રણસો નારીરે અન્ય આપની, માલવપતિ મહારાજજી;

એકને કારણે એને નવ તમે, પાપી પીંગળાને કાળજી.—મેખરે

જા—મોહ છોડી દે રાણી પીંગળા, પ્રીતે કર સતસંગજી;

સચરે નથી કાંઈ કાઈનું, આ સંસાર પતંગજી.—ભિક્ષા

કેતી હું તો ભિક્ષા દે મુને, નહિ તો કંઈ મૂલ ત્યાગજી;

મુકુજ મારા રોષે થશે, ચાલી જાય જમતડા-ભિક્ષા.
સાતહરી-- (રાગ-જશ્દાવા સીતમકુ સમબનનાર હું)

પિતાજી આ કોપ તમે શો કર્યો, જોગી વેપ બાપુ શીદને ધર્યો;

મરી ગઇ છે માત અને વળી જાઓ તાત;

નળાપી કરી બાપુ જાશે નહીં,

પિતા પાછળ નહીં જીતું હું તો સહી.

રા'માંડલીક--

કરીએ ના વિશ્વાસ કાયા માયાનો કદી.

મૃગજળ કેરા મોહ શા લાગ્યા નને માંડલીક,

ચીરજીવી નથી તારી, અમર નથી કાચારે,

ઘડી બે ઘડી માટે, શું જગાડે મતી;

બગાડે મતિ તું શાને, બુનાગ પતી—ધડી.

રૂપે રંગે શું લોભાણો, ભરમે કરતાં બુલ;

રૂપે રૂડા રળીયામણા—પણ એ શીમળાના ફુલ—ઘડી.

મુકુજમારી--

કોઇ કહેજો-જોગીડાને, જાહેને હો રાવર;

મધુવનમાં ઝૂરે તારી જાણ તારી જંગલ.

વિરહ અંગરે સગમે, આખું નાંદન વન—મધુ

એની આંખે આવણુને, ભાદરવા ઝરે;

જાણા રસીયાના રાગે, એ રાની ફરે;

બહાલ અંતરમાં હોય તો, હોળો લોચન—મધુ

રા'માંડલીક--

દિવ્ય દેશ અમ ઉજવળ કરવા, ક્યારે ઉગશે દિવ્ય પ્રભાત ! (૨)

અંધકારનાં વાદળ ભેદી, મધુકુળ મણી દીનમણીના મુણ શું અંસીનાદ (૨)

દેશ દેશની મધુરી મેયા, દિવ્ય અમારી ભરતભૂમી;
સુર મુનિવર યુગ યુગ પોપાયા, જેનાં ચરણ સરોજ ચૂમિ;
ઝેવી અમ જનની જગ વિખ્યાત, ભારત માત—દિવ્ય.
પુ'ડલીક—

હમણાં તો નથી નવરાશ ગુરૂરાજ, અમે ધડપણમાં ગોવીંદ ગાશું;
મરણપછીની વાતો કરોછો મોટી, ત્યારે હમણાં શું પહેરતી લંગોટી.
વાત થાય જે ઉધારની તે ખોટી, કેમ શ્યામલાલ સાચું...યાર-ધડો
હજી બાંધવાછે મારે કઈંક માળા, હજી થાવું છે દશવીશ મીલવાળા;
ધર તાર્જ કરી કુંકવા દીવાળા, કેમ શ્યામલાલ...સાચું...યાર-ધડો
જ્યારે ચાલશે નહી કાયા હમારી, ત્યારે સાંભળીશું કયા આ તમારી
મળે નારી નહિતો રહેજે પ્રભુચારી, કેમ શ્યામલાલ...સાચું...યાર...ધડો

સ્વદેશ સેવા—

અલી આમ રીસાધ્યાં, સમય નીહાળી નાવલીયાની સંગે;
પછી આવી મનાવે, લિન્નલિન્ન ભાવે, છણકી મદનના જંગે;
વાહ વાહ સાંભળ—(પછી)

વદન હરતું કરી અંચળ નયનો, મધુર શબ્દમરમાળા—
માનમહીં મરડાતાં જતાં છળીએ શ્યામ રસાળા—(અમહા) અલી
કરમરતા જે આવે કંથ તો, છલંગ ભરીયે છેટી;
થહુ તાણુતા તુટે (માટે) ભાવે જાજે મેટી—અલી.
સ્વદેશ સેવા—

અમે સહુ એક જાડની ઝળ,
નથી જુદાઈ અમે સહુ ભાઈ, એક માતનાં બાળ;
હિંદુસ્તાન છે દેશ અમારો, ભારતી માત અમારી;
નવ કરીએ તેને માટે આ, જન અમારી પ્યારી—અમે.

હિંદુ, મુસલમાન પારસી યાહુદી, ખ્રિસ્તી જાત અનોકા;

જાત જુદી હો રહી અમારી, પણ અંતર છે એક—અમે.

રાજા સંભાળ—

રાજા તારા ડુંગરીઆ પર, બોલે જીણા માર;

મોર ને બોલે પપૈયા બોલે, દાયકા કરે દલશોર (૨)—રાજા

આજમ રાત વીજલડી ચમકે, છાંછ ઇટા શી ધનધોર(૩). રાજા
બાધ મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધર નાગર તું મારા ચિતકાનો ચોર.—રાજા

“ કોકિલ કલવર તું કરી, બળતીને નવ ગાળા. ”

“ હું સુતી પિયુ વિરહમાં, હૈડે ઉંડે જગાળા. ”

રાજા સંભાળ—

નારી વેષે નાથ તમારાં, રૂડાં રૂપ સોહાય;

રૂપ સોહાય જોતાં લક્ષના લલગાય.....નારી.

લટકે મટકે જ્યાં ચાલો, નખરે જ્યાં નયન નચાવો.

લચકે કમર લચકાધ જાય હાય.....નારી.

રામા રઢ આતે કેવી? હકમાં શી લ્હાણુ લેવી?

હકથી હમેશાં હારી ચાય, ચાય: ચાય.....નારી.

બીનબ-મુઝાજ-

અમર રહો અમ અમરપુરી સમ, નંદનવન વાડી આ ગુજરાતની વાડી

કૃષ્ણચંદ્રના બંસી નાદમાં, ગીરા ગુર્જરી ડોલે;

જેના સંતાનો ઉચ્ચારો, વેદ મંત્રના બોલે;

દેવતર ગુજરાત જગતનું જ્ઞાન કરાવે ધણકર્મનું;

જેના પાને પાને લખાયા કર્મયોગના લેખ.

‘અહિંસા પરમો ધર્મ’ આપણું જીવન સુત છે એક આ—ગુજરાત

મીનલ-મુંબલ-

અમારી કુલવાડીમાં રાજ રહો અતિથી અમારી તે ગણી તમારી.

અમારી કુલવાડીમાં દયાના પુવારા,

અમારી કુલવાડીમાં પ્રેમનાજ ક્યારા !

રસવાળી, રસાળી, લલીત હૃદવાળી—અમારી.

અમારી પુલવાડીનું મધુર આ પંખી;

સ્વતંત્રતા નિર્દોષતા, મૃદુતાનું સંગી.

એના દોષને વિસરવે, તમ હૃદય સ્થાન દેજે એજ માગણી અમારી-અમારી.

મીનલ-મુંબલ-

માન પાન દામ અને ખોટા દમામની, મોહિની ઉપર મન મોહ્ય;

હવેલી લેતા ગુજરાતનું મોથું

માન પાન દામથી આવ્યા પ્રકાશમાં, છાપામાં નામ અમે જોયું;

બાળ્યા છતાં તમે પડતાં કુવામાં, આ તે તમારો મોહ કેવો;

મશક વિના ન બાલાવે કોઈપણ, આ છે જમાનો એવો.

પરતંત્ર એવા થવાની જરૂર શી ? કારણ દરબારમાં પહેલી છે ખુરશી.

ધરીએ અમલ કરીએ કુકમ દોડાવીએ ટમટમ;

બસ દમ, બસ દમ, બસ દમ, દમ, દમ, બસ દમ.

કપાળે આંખોનું કાળળ લોથું.—હવેલી.

સંસાર નૌકા-

સ્નેહ ભીતી તે કર્યા છે ઠાર, ઓ મૃગનયની સ્નેહને સ્વીકાર;

તું રઢીયાળી, રાધા પ્યારી, કાન' કુંવર હું કાળો;

તન સરીતામાં સ્નાન કરાવી, દેહ સફળ કર મારો.

જ્ઞાન સાન શું ભુલ્લી ખેડા, મતી ગઈ ક્યાં મારી;

હિપ્પેશક થઈ આપ બનો છો, આવા અત્યાચારી—

તપ બળ માફ અર્પણુ તુજપર, તન મન નાંખુ વારી;
 શાંત હૃદય માફ કરવાથી, મોક્ષ ગતી છે તારી.
 ધરમી ચઢતે અધર્મ કરતાં, ડર હૃદયરેના ધારો;
 નર્કના કીડા ધર્મના બક્ષક, ધીક છે જ-મારો.

અબળેનાં બંધન—

ધૈરાં નયન નચાવત પ્રાણ, ક્યામલાં તરલાં;
 શરમાળા યમણ કરનારાં, ન્યારા એ નવલાં.
 લાહ સુખક પાન, શુભાન મદવાલાં—ધૈરાં.
 તીરજા તીરોતો માર, તુલ્યા હૃદયના તાર;
 દિલ્હા વિંધી જળ કટાર એ નેનોની અમીધાર, ઝીલો નેહથી રસીલાં—ધૈરાં

અબળેનાં બંધન—

પ્રીતિરત જ્યાં ઉલ્લાસ, ને અકળાય અલખેલી;
 મધુરા શા નેન નચાવી, હું ભોળીને જરમાવી.
 પરવસ તે કીધી કાય, જો તલસાય રસવેલી;
 વચતે મને બાંધી, હવે શરમાવે.
 રસનાં ઝરણાં રસગજ, અજળ ઉલ્લાસ;
 ઉર ધડક ધડક અતી થાય, મન મુંગળ ચઇ ઘેલી.

અબળેનાં બંધન—

મીઠી મીઠી મુરલી જ્ઞાલી એ મુરલી, પ્યારો કનૈયો બળવે !
 મીઠી મીઠી શી વાંતો સુણાવે ! મોરી મદીયારી નેયાં નચાવે !
 દિલ્હ શાને કુમારો સળવે ? દેવાં રસીલાં હુપાવે—મીઠી.
 હું તો અજાણુ, ક્યારો કદાન, ફસાણી, અજાણી, દીવસી,
 અવાણી, અમારી જુવાની, પ્યારીપ્યારી બલિયાં, હૃદયકાલી બલિયાં
 હુઆ બનાવે મનાવે, પટાવે, બસી બળવે બુલાવે—મીઠી.

ભાગ્યોદય —

મૂવા લોહા બને દહાડે દાંડે બનાડી,
 જૂએ નફ્ટ થઈ આંખ કરી બાડી— મુવા.
 હોય વરસ પ્યારનો, કે સાંઠના સુમારનો;
 હોય જળ્યો મોચી, હળમ કે કુંભારનો—મૂવા.
 મૂખના ખાંખારથી, આંખના પલ્લારથી;
 સાન કરી જોલાવે શ્વાન જેવા પ્યારથી, ધીમેથી ખેંચતા સાડી—મૂવા.

ભાગ્યોદય—

મને વરવાની આશામાં, જોને વર પેલા સલામો ભરી રહ્યા—મને
 જોખનનો નવરંગ ચડ્યો, તને અંગઅંગે સખી;
 ખીલ્યું અનુપમ રૂપ મનોહર— પેલા સલામો.
 મીઠાં સુણાવે ગીત ફાગણ નં પ્રેમનાં, શ્રંગારો મોકલે વસંત આ
 બને રસાકવર બાઈ મળ્યાં તને, જોળે કાં કંથને ?
 વરને વસંતને ? જેલાવશે તને—પેલા સલામો.
 લુચ્ચો પવન મારે અંગે લપટાયછે, ભમરો આ કંઈકે કહી જાયછે.
 ગાંઝા બન્યા છે બેઠે તારી મિઠાશમાં, રસના ઉદ્ધાસમાં;
 બાફતા પાશમાં, જેલે વિદાસમાં—પેલા સલામો.

ભાગ્યોદય—

ઝાચિંતા કુદમજાણુ મારી ઝા પ્યારી; રંખીલો કહાન ક્યાં ગયો ?
 મીઠા ખોલ ખોલી ફસારી છખીલો કાન ક્યાં ગયો ? ફું ફુંડું અકેલી વનમાં
 અરે હાં, છુપાયાં ક્યાં લાડીલો ?—ઝાચિંતા
 મટકી લઈ ફૂલો ગમતી મહી વેચવાને, લુટી લીધી નંદલાલે;
 છુલેલી ફસેલી, ચે ચેલી છમેલી, બતાવો રસીલો ક્યાં લાડીલો ?—ઝાચિંતા

એમાં શું ?—

છે સમજ સમય બળવાન, ફેરવે ફેશનનું એ સુગમ—છે.
કસકસતી કંચુકીની તો, પ્રમદાએ કરી હુસ ખાંચ,
આરસી જેવા પોલકા, ત્યાં તો આબ્યા ફેશનમાંય.
ટકાઉ રેશમી સાડી ચુન્દર, ખોયકાટ થઇ ત્યાંય;
સીફિનને એ સ્થાન મળ્યું, જેથી સર્વોગ દેખાય.
અખંડ કેશકલાપ ચિન્હ, સૌભાગ્યવતિનું ગણાય.
આજે ખાલ કપાલ ઉપરના, સેહન માંહી કપાય.

પવન તેની પુંકે નહિ કંઈ લાણુ—ફેરવે

જો તમારે જીનાં પુસ્તકો વેચવા હોય તેમજ નવાં કે જીનાં
ખરીદવાં હોય અથવા સંખ્યાબંધ પુસ્તકો માત્ર નામનુંજ 'લાડુ'
ખર્ચો વાંચવા હોય તો

વીર કુણાલ—

રાગ—ગઝલ.

જેથે જમાનો આ કલિનો પાપનો વિસ્તાર છે,
જ્યાં ત્યાં જગતમાં પાપનો, જમી રહ્યો અધિકાર છે.
સારા ખીયારા ખાય ખત્તા, દુર્ગનો પુનથ જ્યાં;
મરવા પછી સદ્ગુણુ ગણે, દુનીયાં અજબ નાદાર છે !
સતયુગ જતાં ધર્મને, હાપર જતાં યજ્ઞો ગયા,
ત્રેતા જતાં તીર્થો ગયાં, કલિમાં કપટ ભંડાર છે !
માતા વિષ્ણુના પ્યારથી સુપુત્રને ચહાનાર છે,
કાળાં કરાવે કૃત્ય કામી, પ્યારને પિકાર છે !

લખો:—

હુકસેલર મંગળદાસ બેઠતારામ.

રોચીરોડ—અમદાવાદ.

બુદ્ધદેવ-

રાગ-ગઝલ-કવ્વાલી.

પડતી હવે મુજને ખબર, તુમાં, જણાયે હર્ષ નહિ;
આ જગતની જંજળની, ચતુરાઈ તે દાઢી નહિ;
જ્યાં પ્રેમ મારો ઝળહળે, ત્યાં તે દીધો બદલો ખરો,
ધરખારને છોડ્યા વિના, યુક્તિ કશી સુઝી નહિ.

હવે તો ગે જરા જાગી (૨)

ચોળી વિભૂતિ અંગ, બન્યો શું યોગી (૨) સમાધી બુઢી દે ત્યાગી (૨) હવે
વિલાસી મહેસના વાસી તને આ શી લગન લાગી ? (૨)
મધુરાં પુષ્પને ત્યાગી, ગ્રહા કાંટા શું હીણભાગી (૨)-હવે તો
હાંડી આશ ધારીને, મેં તારો સંગ કીધો તો (૨)
ભરંસો દર્ષ બુલાવી ઓ ! વિરાગી શું ગયો ત્યાગી (૨)-હવે તો.

વીર કુણાલ--

રાગ-ગઝલ.

સમય ગે હોય સારો તો, સકળ સંસાર સારો છે;
સમય સારો સધાવ્યો ત્યાં, નહીં સંસાર તારો છે.
સમય પર જે મહારાજ, સમયપર તે ધરે ભગવા;
સમયપર ખાય જે ધક્કા, સમયનો રંગ ન્યારો છે.
ચડે વાદળ ચડે ભરતી, ચડે જોખન વધે લક્ષ્મી,
ઘડીમાં તે પડી જતાં, સમયનો રંગ ન્યારો છે.
સમય સારો ન સાઈ જે, કરે તે સહુ ગમારો છે,
અભાગી ખાય તે ખત્તા, સમયનો રંગ ન્યારો છે.

રાજ તિલક-(સ્વરાજ્ય સિદ્ધિ શામાં) રાગ-ગઝલ.

સુતરને તાંતણે સ્વરાજ્યની સિદ્ધિ સમાપ્ત છે !
રૂડા આ રેંડીઆથી તો, અમારી બાદસાહી છે !

સ્વતંત્ર હિંદને રાખે, શરીરો રંકના ઢાંકે !
 આપે તંદુરસ્તી તો, અમારે બાદશાહી છે !
 ગરીબી હો, ફકીરી હો, અખંડિત આત્મશ્રદ્ધા હો !
 ‘અમૃત’ આપર રહી જો, અમારે બાદશાહી છે !

દેવદાસ સેવા—

રાગ—ગઝલ.

સૃજેલાં શ્રી પ્રભુજીએ, મનુષ્યો સર્વે સરખાં છે;
 નથી કાંઈ હિંચ કે નીચો, જીવનનો સહુના સરખાં છે!
 પ્રભુજીની જગત વાડી, તણ્યાં પ્રલડાં સહુ જીવો;
 સુગંધીથી ભરેલાં સહુ, સમજીએ તો એ સરખાં છે !
 વિષમ આ વિશ્વનો-વાયુ, કરે જીવ કોધીને ધેલાં;
 ન મનહર દોષ માનવનો, સકળ આત્માઓ સરખાં છે!

રાજ તિલક—(કુદરતી એકતા) રાગ—કંવાલી.

સહુ ફરજંદ ખુદાનાં છે, સહુમાં તુર ખુદાનું છે;
 અગર હો હિંદુ યા મુસ્લીમ, સહુ કુદરત ખુદાની છે.
 પદો પુરાણ, યા કુરાન અવસ્તા, બાઇબલ, ઇન્જિલ,
 સહુમાં તેજ છે સરખું, સહુ કુદરત ખુદાની છે.
 જ્યો મુખ રામ કે રહેમાન, અગર જરથોસ્તકેઇસ;
 જુદા છે નામ એ તો પશુ, સહુ કુદરત ખુદાની છે.
 પ્રભુ છે કાશી કાબામાં, મદિરા ને મસ્જિદમાં;
 હરી હકતાલા એ ‘અમૃત’ સહુ કુદરત ખુદાની છે.

મુર્ચ કુમારી—

રાગ—ગઝલ.

રીબાયો છું, ફસાયો છું, કુટાયો છું, લૂંટાયો છું;
 દુબાયો છું મુંઝાયો છું, અમારી આમ બાબત છે.

પકડતાં જગમાં ઉંદર, ભરાયો સર્પ તે અંદર;
હરે ઘોડા બદલ ખચ્ચર, અમારી આમ બાબત છે !

(પણ તે થયું કેમ !)

ખીખણા નાર નખરાળાં, મુંઝાણાં જોઈ જોડાળા.
પછીથી પુંછડાવાળો, મળ્યો તો આમ બાબત છે !
તમારા કષ્ટ સહિ ટળશે, અવશ્યે ન્યાય પણ મળશે,
તમારા શત્રુ સપડાશે, અમારી એ કબુલત છે !
તમારી એ કબુલત છે ! અમારી આમ બાબત છે !

પુંડલીક —

રાગ—કવ્વાલી.

ન્યારે પડે આફત શીરે, ચાહનાર પણ આપા ખમે,
જેને પડે તે ભોગવે, ખીખ ઉભા રહ્યામાં હસે.
ચઢતી મહી, તો હાજી હા, કરનાર જગમાં લાખ છે;
પડતી મહી દે સાથ જગમાં, કાંઈ એ વીરક્ષા વમે.
જે જન્યા પોતેજ મુરખા, તો ખીખનો વાંક રો;
તે જળે નહીં કેમ થઈ જે, અંધ અગ્નિમાં ફસે.
આજ ખુલ્લી આંખથી, જોયું—સગાં સહુ સ્વાથેનાં !
જાણ્યા છતાં મારા સમા, ભોળા દિવાના થઈ ફે—

વીરવીજય —

રાગ—ગઝલ.

લગાડી મોહીની દીલની, મને વહાલે વિસારી છે;
સૂકોતો બાગ જોમનનો, કપાતાં કાળજાં કુણાં;
ગુડી દીલની લગામો તો; પછી શુરી ખીમારી છે—
મના ના બેહયા વહાલા, ડહરી ધાયલ જીવર મારું;
મને મુશ જીવરના તો, શુન્દેગારી : તમારી છે—

મુન્દા લાખો હશે મારા, દીકાવર તે છતાં પ્યારા,
દીવાનાં પર દયા લાવો, વિનંતી એ હમારી છે—

વીરવીજય—

રાગ—ગઝલ

તમેને જે તમારાથી, તમારા દેશ પ્યારો છે:
તજજો ધર્મ નીતિ તો, વિજય અતે થનારો છે *
હજો જે સંપ ને સમતા, વૃણી કર્તવ્ય ને હિમ્મત
તમારા લાગ્યતો આખર, ચમકવાનો સિતારો છે *
જશે એ રાત અધારી, ચમકતા શૌર્યનો બાનું:
ગુફા યાદોમ કરી ગણુમાં, વિજય હજો તમારો છે

વીર કુણાલ—

રાગ—ગઝલ

અમારા દેશને છોડી, અમે થાનાર પરદેશી
હૃદયને મેળવી લેજો, અમારો પ્યાર પરદેશી-
થયા દુર્ભાગીયાં એવા, તળવી દેશની સેવા
ભટકશુ પારકાં ઘરમાં, બની લાચાર પરદેશી,
અમારા ધર્મ નીતિથી, અમારી સત્ય રીતિથી,
અમે સત્કર્મથી થઈશું, હૃદયના હાર પરદેશી,
અમારા દેશ બંધુઓ, અમારી જન્મ ભુમીમાં,
હવે છેલ્લા પ્રણામો છે, અમે હૃદય પરદેશી !

પૃથ્વીપુત્ર—

રાગ ગઝલ.

નથી પરવા જીવન ધનની, કના અંતે થનારું છે,
તો સ્વામીના વચનપરથી, સમર્પણ સૌ અમારું છે
અખીલજગમાં વિરલમીત્રો, વિરલઆત્મા સમર્પણ છે,
હવે જાણ્યા છતાં પણ ધા સહવાસ શા માટે ?

અમી કહી ઝેર બહુ દીધાં, ભરોસે તે અમે પીધાં,
જીવન નીર્દોષના લીધાં, છતાં સહવાસ શા માટે ?
તવંગર હો કે હો મ્હોટા, ભલે હો દેશના સુખા,
દયા ગરીબોની બનણે ના, પછી સહવાસ શા માટે ?

મીનલમુંબલ— રાગ-ગઝલ-કન્વાલી.

તુટેલા તાર વીણાના, તે બંધાશે ફરી પાછાં,
કુટેલા પ્યારનાં વાગ્નં, ન સંધાશે કદી પાછાં,
દીવાલોમાં પડ્યા ચીરા-ને સંધાશે ફરી પાછાં, (૨)

થયા ચીરા જીગરના તે, ન સંધાશે કદી પાછાં,
પડ્યા જે મ્હોતના મુખમાં-કિલા થાયે ફરી પાછાં. (૨)

ધવાયા બેવડાથી જે, ન સાળ થાયે તે પાછા,
પડેલા જખમના અંગર-ના પુરાયે તે ફરી પાછાં. (૨)

પડેલા જીવનના ધા તે, ન રૂઝાયે કદી પાછા-

મીનલમુંબલ— રાગ-ગઝલ.

છે આંસુડાની જીન્દગી તે, આંસુડામાં વહી જશે,
ભલે રોહનાં કે શોકનાં, પણ આંસુડામાં લળી જશે
પ્રીતી તાજું રૂધીર અશ્રુ ઉબળુ વહે નસ નસ મહીં,
આ જીન્દગીમાં હર્ષ કે, હુંમાં હવે કંઈ રસ નહીં.

જન્મની બાલ જોગણુ આ પ્રવાસી-પ્રેમ આલમની,
સતાંવ શીદને ભાઈ, જપું માળા હું વાંલમની,
પુજારણુ ચીત્રપટમાં આ, વીરાજેલા વીલાસીની,
શીખારણુ પ્રેમની હું તો, હૃદય વનના કલાપીની.

શ્લોક પ્રકાશ— રાગ-ગઝલ.

શીયળ સહધર્મનું પાલન, સદા શાન્તી પતિ સેવા;

સહનશીલતા વિના સ્ત્રીના, હૃદય ભંડાર સુના છે,
સ્ત્રીયોચિત સદગુણો વીણુ સહુ, ભણ્યા પણ ન ગણ્યા ગણુવા,
તથા એ ભાર ભણુનરના, જીવન સંસ્કાર સુના છે.
ખરી શોભા ન વસ્ત્રાથી, ન સુંદરતા ન ભુષણુ છે,
ખરા શણુગાર સદગુણના, વિના શણુગાર સુના છે.
મળે કે ના મળે પ્રીતી, ટળે કે ના ટળે દુઃખડાં,
છતાં સ્ત્રી ધર્મ તજવાથી, અરે અવતાર સુના છે.

સંસાર નોકા—

રાગ—ગઝલ.

ભલે બહુ ભાવથી શીખે, શીખેલું બ્યર્થ તે જાણે,
કરે મહેનત છતાં સોનું, ધન્યું તે ધુળ થઈ જાયે ?
કાનું વાંચું ભણ્યા—ભુગોળ, તે ઇતિહાસ અવલોક્યા,
વળી હીસામ ગણુવામાં, દીવસના—દીવસો રોક્યા.
સદળ એ જાણુવું અંતર, બધું છે ધુળપર લીપણુ,
નથી સદગુણુ તો શિક્ષણુ, નકામું સર્વ કહેવાયે.

કવી પ્રભાવ—

રાગ—કબાલી.

વખત પલટાય છે જ્યારે, બધું પલટાઈ જાયે છે,
બને છે રંકના એ ભુપ, નૃપાણો રંક થાયે છે.
જમાનો તે ગયો જુનો, ત્રિહયે નવયુગ આવ્યો છે,
ન મળતા ન્યાય પણ પુરા, ગરીબો તો હુંદાયે છે—વખત.
નથી એ દોષ કાઢના, ખરેખર ખુશી કીસ્મતની,
હતા જે ભક્ષ સિંહોના, સિયાળો આજ ખાયે છે—વખત.

આખોદય—

રાગ—ગઝલ.

દીલ મારું આ દીવાનું, ફટકયું ફરે છે ક્યાં ક્યાં ?

જેમ જેમ લગામ ખેંચું, જ્યાં જ્યાં મરે છે ક્યાં ક્યાં ?
 પુરાઈ પીંજરામાં, હું પંખીણી ખુશીથી,
 તોએ પછાડી પાંખો, ફાગટ ફરે છે ક્યાં ક્યાં ?
 જીવાની આ સુંઝાવે, પણ સલ કેમ છોડું ?
 તોયે હૃદય પ્રણયની, પ્યાલી ભરે છે ક્યાં ક્યાં ?
 ક્યાં ક્યાં જીગર ચીરાયે, ક્યાં જીંદગી સુઝાયે,
 જાણું ન આંખમાંના આંસુ, ખરે છે ક્યાં ક્યાં ?

હીવાન—

રાગ-ગઝલ-કન્વાલી.

આ દુનીયામાં એક ગણાતા, રામ ને રહેમાન,
 જુદા થયા જ્યારે બન્યું, કમલાગ્ય હિન્દુસ્તાન.
 ગોડ કે ગોપાળ—નામો જુદાં સરળયાં,
 ખુદા,અક્ષા,ઇશુ ને ઇશ્વર, માતા મહામાયા—એક છે.
 જુઓ તપાસી શાસ્ત્રો, પુરાણો વેદ ને કુરાન.
 રહીએ સંપ જો સમજો તો હિન્દુ ને મુસલમાન.
 એકત્રીજનો દ્રેષ કરતાં, દુશ્મને કર્યોધરપ્રવેશ—એકજો,
 જાગી જુઓ વૈભવ આપણાં આદ્યાગયા પરદેશ—એકજો.

ફકમણી-રવમંવર— રાગ-ગઝલ-કન્વાલી.

યમુના તથા કીનારે, ગોપાળ ગૌ ચરાવે,
 સંગીત સ્વર ઇશ્વારે, રાધા નીકટ જીવાવે.
 બંસે ધ્વની સુણીને, શુદ્ધ દેહની જીલીને,
 નીકળીને ધરથી રાધા, ગોપાળ સાથે આવે.
 યમુના સરિત કુંજે, સૌયા કમળ બીજાવી,
 શ્રીકૃષ્ણ કર કમજથી, રાધા ચરણ દબાવે.

નિઃસંસાર્યેન્દ્ર—

રાગ-ગઝલ-કંવાલી.

ન સમજી સ્વામી શી રીતે, ચરણ સેવા બગવં હું,
 ન એવી કાંઈ વસ્તુ જે, પ્રભુ તમને રીઝાવું હું.
 તમે હો પુર્ણ વ્યાપક બ્રહ્મ, અનંતાનંત બ્રહ્માંડે,
 કયું સ્થળ ખાલી છે તમથી, કે જ્યાં સ્વામી બોલાવું હું.
 સદા નિર્મળ નિરંજનને, વળી નિર્વાસ તે નિર્લેપ,
 પછી જળ સ્નાન ચંદન ધુપ, ક્યાં પુષ્પો ચઢાવું હું.
 જગત સૌંદર્યના અને સંગાર સૃષ્ટિના,
 ક્યા સંગાર વસ્ત્રો એ, દિગમ્બરને વિટાવું હું.
 સ્વયંભુ તાતના તેજે, તપે સ્વી ચંદ્ર ને તારા,
 મહાન્મોતિ દિપકને અદ્ય જ્યોતિ હું બતાવું શું.
 સુમન ભાવે સુમને મુગ્ધ, સુમન સહ તન કર અર્પણ,
 હો અંતરયામી અંતરના, પછી તમને જણાવું શું.

કુમારપાળ—

રાગ-ગઝલ.

જીવનનો જે સમય ખાકી, ક્યા તે નવ જવા ઘોડે;
 કરો શુભ કર્મ ભર તરવા, ખમર છે કાલની કોને—જીવ.
 ઘટે આયુષ્યના દિવસ, છતાં કરીએ છતાં મોટાં,
 જીવન વિશ્વાસ એ ખોટા, ખમર છે કાલની કોને—જીવ.
 તરંગોની તરણ જ્યોતિ, પજે પણ જન્ય પક્ષટાતી,
 ધડીભરવું ન સુઝે ત્યાં, ખમર છે કાલની કોને—જીવ.

અરુણોદય—

રાગ ગઝલ-કંવાલી.

જ્ઞાતા કહું વહેવારની મે વાત આ અણુમુલ છે,
 અભીમાનથી ન સાંભળો, તો આ તમારી ભુલ છે!

મન માનતું મળતું નથી, કાછને બધુંય સંસારમાં,
ખાસીમાં ખામી બોળવી, એ તો તમારી બુલ છે,
કાળા છીએ રંગે અમે પણ, કાળજી કાળાં નથી,
તેનીય ઈંમત ના કરો, તો આ તમારી બુલ છે.
છોડી અમે શ્રી રામને, જપીએ તમારા નામને,
તોએ ન રાખો નેડલો, તો જીવતર અમારૂં ધુળ છે.
મીઠાં અમી આપો નહીં, તો ચાહ એ શા કામનો,
ચા' પાછ બાળો કાળજી, એ તો તમારી બુલ છે.
પરાયે આ જીવન દેવું, વિરલ જનનેજ પ્યારું છે,
બને સુરમો નયનનો તો, નયન મારા ધરૂં ચરણે,
બને જુતા વચાના તો, શરીર સ્વામી તમારૂં છે.

રાજ રાંભા—

રાગ—ગઝલ.

પ્રણય અમૃત પીનારને, મરણ દરદાર શા માટે ? ૩
કુખ્યા છે તે તર્યા સાચા, પછી ભવપાર શા માટે ?
તમારૂં એક આંસુ ને, અમારા આંસુના સિન્ધુ,
બરાબર છે પછી બાકી, જમા ઉધાર શા માટે ?
જીવન જે પ્રેમમાં બોલાં, મરણ જે પ્રેમનાં બેલાં,
ગળવીએ સ્વર્ગ પણ પ્રેમે, પછી અવતાર શામાટે ?

મીનજ સુંગલ—

રાગ—ગઝલ.

જગતના જાણુ બેદુઓ, રસીક દિલના દીક્ષાવર દો,
બતાવો કોઈ તો આશક ?.....જગતના.
કરૂં તન બદન સૌ કુલ, આપું માગો જે તે મુલ,
કુરૂં આ કુમળ મુલમુલ, બતાવો કોઈ તો આશક !

(૨૬)

મહુ આંખડી આંજી, ચુથી વેણી ડુલકાંથી,
કંચુકી કસકસી માંધી, બતાવું-દાને તે આશક ?

બીર કેશરી—

રાગ—ગઝલ.

ખરા તે હીંદના સંતાન, લડે જે હીંદને કાળે,
લડે જે હીંદને કાળે, મરે જે હીંદને કાળે.
દુલાંતો દેશને દેખી, ચડે વાંદે ઉમંગેથી,
પ્રભુ કે બાદશાહોથી, જુએ જે હીંદને કાળે,
ન મોહે માયા મહોબતમાં, ન લોભે માત્ર દોલતમાં,
જીવન જર પ્રાણ સૌ પક્ષમાં, તજે જે હીંદને કાળે.

યતો ધર્મ સ્તતો જય છે, કરો યાહોમ શો ભય છે.
અમર તે થાય છે નિશ્ચયે, મરે જે હીંદને કાળે.

અહુદ્યાબાદ—

રાગ—કળ્યાણી.

દુનીયા તણ્યાં દિવાના, દીક્ષલર મગ્નઓ લુટે,
તુટે જીવનની દોરી, આશા છતાં ન છુટે—
બાળક મટી યુવાની, આવે ભલે દિવાની;
તન ધન મળે તરુણી, આશા છતાં ન છુટે—
આવે પછી સુહાવો, ધોળા ચતાં નીમાળા;
રે' બાકી લાકી લાળા, આશાછતાં ન છુટી—

બીર કેશરી—

હુપદ તજો હરામી, દુનીયા નથી સદાની;
જર જોરને જીવાની, સહુએ યવાની ફાની.
સમગ્રી સલાહ માનીરે, કરણી કરો મગ્નની;

મમતા મુકોને પ્રાણી, સહુ અતે ધુળધાણી.
આ ભુડી જીંદગાનીરે, સ્વપ્નાસમી હ્યો જાણી;
કોઈ આજ કોઈ કાલે, પરલોક પંથ ચાલે.
જમ દૂત આવી ઝાલેરે, દુનીયા ધુળી જવાની;

બીર કેસરી—

રાગ-ગઝલ-કબાલી.

ચવાનું ના થવાનું કહે, નજીમી કોણ એવો છે ?
ન જાણ્યું જાનકી નાથે, સવારે શું થવાનું છે ?
હતી શસ્ત્રાર્પે અહલ્યા, જગતમાં વાત જાહેર છે ?
ન જાણ્યું જાની ગૌતમે, સવારે શું થવાનું છે ?
હતા કૌરવ અને પાંડવ, જગતમાં મહાબળી યોધા.
ન જાણ્યું ભીષ્મ જેવાએ, સવારે શું થવાનું છે ?
રમ્યા ભુગદ સહુ સાથે, વિભુતી સૌ ગયા હારી,
ન જાણ્યું ધર્મ જેવાએ, સવારે શું થવાનું છે ?

પૃથ્વી પુત્ર—

રાગ-ગઝલ-કબાલી.

લોહિ કહે છે કૃષ્ણ કર્તા, અકર્તા સાક્ષાત છે;
તો ધ્યાન દેને સાંભળો, આ અન્યથીની વાત છે.
ખાંડવને બાળ્યું અર્જુને, લંકા હતી સોના તણી;
હનુમાંનજીને પુછડે, ત્યાં આદર્યો ઉત્પાત છે—
બાળ્યો નકામો કામને, બેલાનમાં શ્રી શંકરે;
દારિદ્ર જગતું બાળવા, ના કોઈની તાકાત છે—
આ કાલસાતો ભેદ એ; દારિદ્ર બાળો દેશનું;
જો કૃષ્ણથી એ ના બાળ્યું, તો અન્યથીની વાત છે.

બહુરૂપિ સમ વિદ્વાતામાં, વિપ્ર આ સાક્ષાત છે;
ઉલટા તણું સુલદું કર્યું, એ અગ્નયજ્ઞીની વાત છે —

મીનજ મુંજળ—

રાગ—ગઝલ

પાળે પ્રગ્નને પુત્રસમ, તે દેવસમ પૂજ્ય છે.

યશગાન એવા નૃપતિઓનાં, દેવતાઓ ગાય છે.

જગતમાં પાળે પ્રગ્નનાં હિત, નૃપ એ જાણે ધર્મની રીત—જગતમાં

જે ન્યાય આપે શીખવે, રાજ થવા તે યોગ્ય છે;

વિદ્યા કળા તે શીખવે, રાજ થવા તે યોગ્ય છે

અફસોસ છે પણ એટલો, કે કોઈએ ના કામના;

રાજ બધા ધર્મો ભુલી રાજ, રહ્યા એક નામના.

મીનજ મુંજળ—

રાગ—ગઝલ.

વચન આપી ન પાળે જે, પોતાના કહીને મારે જે;

એવા હગ સ્વાર્થી સાથે, કહો સહવાસ શા માટે ?

ઉપરથી લાગે રૂપાળા, પરંતુ હૃદયના કાળા.

આહુ જમાનો—

રાગ—ગઝલ.

અમારો કોઈ નથી આરો, સમય છે પ્રાણુ લેનારો.

પડ્યો શિર દુઃખનો ભારો, પિતાજી મારો કે તારો.

અર્ધ છે પાયમાલી ચર્ત, સદાથી પિતા ભારી,

ગયાં ધરખાર ને ધનમાલ, આવી સખત લાચારી,

ભુરો તકલીરનો તારો, પિતાજી મારો કે તારો—અમારો.

ન ખાવા અન્નનો દાણો, ન પીવા ગોળીમાં પાણી;

નહીં તન ઢાંકવા કપડું, કહું શું વાત વિસ્તારી,

થયે સંસાર આ ખારો, પિતાજી મારો કે તારો—અમારો.

હજી વિજય — રાગ—ગઝલ. (ગૌ પોકાર).

નથી દીધાં દુઝો તમને, ન ત્રાસે તમને બાબ્યાં છે;
અમારાં બાળનો હક દઇ, તમારાં બાળ પાબ્યાં છે !
અમારા દેહના દઇવત, નીચોતી તમને અર્પ્યા છે !
કરાવી પાન પયના ને, જીવન તમને સમર્પ્યા છે !
અરે ઝો હિન્દના વાસી, શું બદલો એહ આપો છો !
અનાવી ચર્મના બેડા, છરાથી ગળાં કાપો છો !

મણીકાન્ત— સાથે શું લઈ જઈશ ?

ગીવટ રાખી હરી ભજને, જગત જળ ઝાંઝવા જેવું;
જમાવેલું પરચું રેશે, નથી સાથે કશું લેવું.
મગન મનમાં નહિ થા તું, અરે દીન એક તો મરવું;
છત્તાં કાં લાગ જવા દે ? પ્રભુનું નામ દઈ તરવું !
સગાં જહાજાં લઈ સાથે, નથી તું ભાઈ ! જવાનો;
સકળ ધન તો ધર્યું રહેશે, પછી ત્યાં શું બતાવાનો ?
ભરી લે ભક્તિના લાડ, અવલ એ કામમાં આવે;
પછી ના રાખ તું શંકા, ખજાને ખોટ ના બંધે !
લખી લેજે હૃદય શંકર તણી આ શિખ છે સારી;
સકળ યાશિજ જન્મારો, રટણ કર કુંખણું ગીરધારી !

મણીકાન્ત—

ગઝલ.

સુખી સંસારને ધારી, ભુલો તું કાં ભમે ભમરા !
દુઝોથી છે ભરેલો આ, સકળ સંસાર મન ભમરા !
સુખોની છાંયડી નંમે, દુઝોના વાયરા વાયે;

સુખો લાગે અતિ મીઠાં, દુઃખો હાયે ! ન રહેવાયે !
 લલે સુખ હોય સૌ વાતે, ન હોયે ન્યુનતા કાંઈ;
 મરે જો સુન વ્હાલો તો, સુખો સૌ જન્ય પલઢાઈ !
 અમર પુત્રી બને વિધવા, કહો દુઃખ જોગ કયાં કમ છે ?
 કુસુમ સુખ ફર કરમાયે, નહીં જોજો સીતમ જો છે !
 કંઈ જન દર્દથી ઘેરા, કંઈને અત્ત નહિ બાવા;
 કુટુંબ પરીવારથી ત્રાસી, બને છે કૈંક જન બાવા !
 કંઈ જન જઈ કુલે પડતા, કંઈ ખજર ખાઈ મરતા !
 કંઈ જન જોર ફાકીને ! દુઃખી નિજ દેહ પરહરતા !
 કંઈ સ્વયં વાગતાં વાજ ! જગન કોઈ સ્વયં થાતાં !
 રૂદન કોઈ સ્વયં થાયે ! સગો વ્હાલો મરી જતાં.
 અરે ! સંસાર આ જોવો, દુઃખોથી છે ભરેલો રે !
 કહે શંકર જ્યો જગનાથ, ને જંગળ મેલો રે !

શીર કુષ્માલ—

ગઝલ.

હું આપરો તું કાઢીયો જોડી વીંછી ને સાપની,
 મીઠા ડસીને પુજી છે જુદી કામના બાપની;
 કાપદો પુછી શકે નહિં એવી વિચા આપણી,
 કાપદેથી બોલી ફરવું છે જુદી કામના બાપની.
 માથાંઓ મુંડી મુર્ખના પહેરાવી ટોપી માપની,
 કહેવું અમે શું જાણીએ છે જુદી કામના બાપની;
 પોતો સહ સંસાર અહીં પરવા કરે ના પાપની;
 શીશુઓ મીઠામાં કહી મયાએ જુદી કામના બાપની.

મણીકાન્ત—

—ગઝલ—

દયાળુ દીકરીવાળા દયા વાંદાંપરે ભાવે:

દુઃખી છે જીંદગી ભારી કૃપાળુ કોઈ પરણાવો !
 સુનું ધરખાર મ્હાઈ છે, વિના નારી અકાઈ છે;
 પરણવું પ્રાણ પ્યાઈ છે, હવે ના લેશ તરસાવો !
 સકળ લોકો કહે 'વાંઘો', ભાઈસો તેનો છાંડો;
 કહે છે લોક કંઈ ગાંડો, તપેલાને નહિ તાવો !
 સગું ના કોઈ સંગાથે, અરેરે ! રાંધવું હાથે;
 વળી ધરકામ તે સાથે, કંઈ હું કેમ બતલાવો ?
 કઝાકુટ ધરતણી કરવી, નિયમસર નોકરી કરવી;
 નથી નવરાશ બે પળની, કંઈ કોનાપરે દાવો !
 હૃદયની વાત ક્યાં કરવી, પ્રીતિ પ્યાલી ક્યાં ભગવી ?
 ધીરજ તો ક્યાંસુધી ધરવી ? નિવેડો તેહનો લાવો !
 પ્રીયાના સ્વપ્ન આવે છે, મ્હને મોજ મનાવે છે;
 પ્રભાતે તે સતાવે છે, દયા તો કોઈ દરશાવો !
 પિતા સૌ દ્રવ્યને ચાહે, સુતા ધનકાજ વેચાયે;
 અજીત કન્યાતણી ચાયે, કુધારો કોઈ અટકાવો !
 પુરો પૈસો નથી પાસે, અરેરે કેમ પરણાશે ?
 કુંવારી જીંદગી બશે કંઈ દરરોજ પસ્તાવો !
 સુતાનું દ્રવ્ય લેનારા, સુણો તમથી કસાઈ સારા;
 તમોપર થાપ છે મ્હારા, હૃદયમાં લાજ કંઈ લાવો !
 અહો ! કન્યાતણા વાલી ! પિવાડો પ્રેમની પ્યાલી;
 અરેરે ! દુઃખ લો ટાળો, લઈ સંસારનો લ્હાવો !
 વિનંતી આ સુણો મ્હારી, મયોહું હામ સૌ હારી;
 કહે કોઈ ધરખારી, નહિ તો હું બનું બાવો !

કહે 'સંકર' બિચારા રંકને, ના દાદ ટો' દેતું;
પિતા જ્યાં પ્રવ્યના લોભી, પછી ફરિયાદ કા' લેતું ।

ભાગ ત્રીજો.

સિદ્ધાર્થ અને સિદ્ધિઓનો સંવાદ.

શુદ્ધદેવ—

સિદ્ધિઓ—છો રાજયોગી રદીયાળા, અમે જાણીએ તમારી માળા;
શ્યામ રસાળા રનેહે સ્વીકારો, મધ્યમ ઉરના સન્માન
તમે મન માન્યા મહેમાન (૨)—છો રાજ.

કાન્તિ—કાન્તિ દેવી હું જગે ગણાઉં, અનુપમ કાન્તિ શાન્તિ લાવું;
કલ્પવૃક્ષથી આપું અધિક હું, મ્હો માગ્યા વરદાન;
તમે મન માન્યા મહેમાન—છો રાજ.

સિદ્ધાર્થ—આત્મ કાન્તિ મમ જગે પ્રસારી, માનવનાં દુઃખ સહુ સંહારી
દિવ્ય જ્યોતિ જગમાં વિસ્તારી, સ્થાપું સુખનું સ્થાન;
અમારી એજ હૃદયની લહાણ—છો રાજ

શ્રી—રિદ્ધિસિદ્ધિ નિશ દીન દેનારી, ક્ષણમાં દચ્છિતને કરનારી;
ત્રિલોકમાં ફરનારી શ્રી હું આપું અનુપમ જ્ઞાન;
તમે મન માન્યા મહેમાન—છો રાજ.

સિદ્ધાર્થ—જગસેના મમલક્ષ્મી સાચી, જોથી રહું હું નિશદીન સચી,
 એ વિશુ સંપત્તિ સધળી કાચી, અંતર ગણું પ્રમાણુ;
 અમારી એજ હૃદયની બહાણુ—છે। રાજ.
 ભૂતિ, ધૃતિ—અનુપમ અક્ષય વૈભવવાળી, ભૂતિધૃતિ નવકોષ્ટએ ભાળી,
 કુપેરથી રદીયાળી આપું, વિભૂતિ હર્ષ નીધાન;
 તમે મનમાન્યા મહેમાન—છે। રાજ.
 આત્મરતિને વિભૂતિ ગણુતો, મન ચાહેત્યાં નિશદીન ફરતો,
 પુણ્યપંથ સંચરતો દેવી ! ત્યાગુ ભલે મમ પ્રાણુ;
 અમારી એજ હૃદયની બહાણુ—છે। રાજ.

ભરતી —

અલે જગકે દારે ખડો જોગી.....

એ સ્વામી ખીન અન્ય ન કોષ્ટ આયો માંગન મમ જોગી.

સુકન્યા સાવિત્રી—(યમ, સાવિત્રી—સંવાદ).

યમ—શા માટે શ્રમ કરે સતિ, તુજ પતિ ભક્તિ સાચી (૨)

હવે પુત્રી તું વળે પાછી (૨)

સાવિત્રી—સજ્જન કેરા સાથમાં, મેં ડગ ભરીયાં સાત;

મીત્ર ભાવે સુણુએ હવે, દીન વનિતાની વાત.

ધર્મજે વેદપુરાણે ભણીઓ, મુખ્યધર્મ ગૃહસ્થાશ્રમગણીઓ;

કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણુનાથ ! શું રહી ધૃતિ રાચી (૨)

વળું મહારાજ ! કયમ પાછી (૨)

યમ—સુણી વિવેકભરી મૃદુવાણી, યયો પ્રસન્ન અતિ મન શાણી,

સલવાનના જીવિત વિતા કષ્ટ, ઇચ્છિત વર યાચી (૨) હવે

સાવિત્રી—મહારાજ ! (ભારાં અંધ સાસુધંસુર આંખે દેખતાં

ધાય) યમ—“ તથાસ્તુ ” ભાગ્યવતી ! તું અતિ દૂર આવી,

માય કાથી મિથ્યા નવ બાવી—શા માટે.
સાવિત્રી—પતિ સમીપ શ્રમ નહીં જરી, જ્યાં જાએ મમ નાશ;
 તપ વ્રત આપ કૃપા વડે, ત્યાં આતું તમ સાથ.
 સંમત સંજનનતણી નથી સોંઘી, મૈત્રી સંત પુરૂષની મોંઘી.
 કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણનાથ ! શું રહી વૃત્તિ રાત્રી (૨)

વળું મહારાજ.

યમ—અર્થ યુક્ત સંભાષણ તારે, બુદ્ધિમાં વૃદ્ધિ કરનારે,
 સત્યવાનના જીવિત વિના કંઈ ઇચ્છિત વર પામી—હવે.
સાવિત્રી—“મહારાજ ! (મારા બુદ્ધિશાળી સસરાજને
 પાછું રાજ્ય પ્રાપ્ત થાય.)”

યમ—“ તથાસ્તુ ” ઉત્તમ વર જે આપ્યાં બાવે,
 હજી પ્રેમદા પૂંઠળ આવે—શા માટે.

સાવિત્રી—સુપાત્ર જન કરતાં કદી, સુપાત્રનું સન્માન;
 સાધુ તો દુરુમન તણું, પશુ સાધે કલ્યાણ.
 સંત પુરૂષોની સમાન દૃષ્ટિ, દયા તણી વર્ષાવે વૃષ્ટિ.
 કૃપાનાથ ! મમ પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તિ રાત્રી (૨)—વળું.

યમ—શીતળ વચન સુધાસમ તારાં, તૃપા તૃપાતુરની હરનારે;
 સત્યવાનના જીવિત વિના કંઈ ઇચ્છિત વર પામી—હવે.
સાવિત્રી—“મહારાજ ! (મારા પિતાના કુળની વૃદ્ધિ કરનારે
 મારે સો ભાગ થાય.)”

યમ—“ તથાસ્તુ ” સાસરીયાનું માન વધારું,
 પિયર તણું પશુ કાજ સુધારું—શા માટે.

સાવિત્રી—પર દુઃખે દુઃખીયા બને, દુઃખદ હવે વિશ્રામ;
 બાંસો બારે સંતનો, કરવાનું શુભ ધામ.

સ્વજનમાંથી વિશ્વાસ ન દાવે, સજ્જન પર પુછતું સૌ આવે-
 દુપાનાથ ! મમ પ્રાણુનાથ શું રહી વૃત્તિ રાત્રી (૨) વળું
 મમ-મધુરા નવીન વચન સંભળાવું, અતિશય તે મારે મન ભાવ્યું
 સત્યવાનના જીવિત વિના કાંઈ, દૃષ્ટિત વર યાત્રી (૨) હવે
 સાવિત્રી-“મહારાજ ! (મને મારા સ્વામીથી ઐરસ સો
 પુત્ર થાય.)”

મમ-“તથાસ્તુ” ઘટે ન થાવું અતિ વર લેખી;

તજ પુંક હવે જન અહીં થોભી-શા માટે.

સાવિત્રી-સ્વધર્મ જ્ઞાસો સાધુને, જે સુકે નવ ભગાર;
 સાંપ્રત ભૂત ભવિષ્યની, ગતિ તથા આધાર.
 સજ્જન ફરે ન આશા આપી, ઓહ્યું અખોહ્યું ન કરે કદાપિ.
 દુપાનાથ મમ પ્રાણુનાથ શું રહી વૃત્તિ રાત્રી (૨) વળું.
 મમ-અમૂલ્ય તારાં વચન વિચારી, વાધે તુજમાં ભક્તિ મારી;
 ભવવિહિન ઉત્તમ અનુપમ, દૃષ્ટિત વર યાત્રી (૨) હવે.

સાવિત્રી-પુત્ર તાણું મુજને દીધું, પ્રભુ ! આપે વરદાન,
 જીવતદાન દઈ જીવનને, સત્ય કરો ભગવાન.

સુકન્યા સાવિત્રી

સુકન્યા-ના તરસાવ (૨) મધુકર કંબ દઈ ક્યાં ઉડે;

ફરી ફરી નહીં મળે આવો દાવ-ના.

સ્નાન કરી લે તન સરવરમાં, કળશ કનકના ગૃહને કરમાં;

ભઈ લે મુખનો દાવ-ના.

સત્યવાન-અકળતું જળ હોય ન મીઠું, નળી જમશે મે, અહીં;

તજ તુજ જ્ઞાન સ્વભાવ-ના.

સુકન્યા સાવિત્રી-

લાગી લગન મને તારી, ઓ લલના ! લાગી—(૨)

મુરખતી ! મતિ શું વિસારી ? ઓ લલના !

સુંદરી સચિથી, અધિક સુખ આપું,

પટરાણી કરી સ્થાપું, ઉચાણું ન વચન મનોહારી. ઓ—

પૃથ્વી પુત્ર—સરવતી અને સખીઓ.

નવીન પ્રેમરસભીની મૃગનયની, બાન તું ક્યાં ભૂલી આવી,

આણી સહુણી મદન મદ મીણી, કાણે તને ભરમાવી બહેન—આનંદ

સરવર તટપર જળકીડાએ, સહજ સખી એ તો આવી,

અંપક છેલ્લે ઉભી રહી, એને ભોગીએ ભરમાવી,

અરસપરસ અમ આંખ મળી, મને લોચનીયે લલચાવી—બહેન.

માર્ગે જતાં મળ્યા મધુકર, નિકટ મધ અણુજણી,

મદભર રસીદા રસ હુટતાં, રસ ધેન મહીં ધેનાણી,

મન ગમતાની મોજમજમાં, કુન્નવેલી વીખરાણી—

બહેન ! બાન તું ત્યાં ભૂલી આવી

બિલ્વમંગળ—સૂરદાસ.

દાસ પરે દયા લાવોરે, દયાળુ દેવા દાસ પરે દયા લાવો—ટકા

સંસારી સંબંધ ગોડી, જીવ આપ ચરણે જોડી,

હુંતો ખની એઠો બાવો બાવોરે—દયાળુ.

આંખો વિના સંકટ આવું, ખાડામાં ગોચાં ખાઉં.

વારે અવિનાશી આવો આવોરે—દયાળુ.

બિલ્વમંગળ—સૂરદાસ.

આ તારાં વચનો સારાં, સ્નેહે સાંભળતાં.

શાન્તિ પામ્યું છે મન મારું રે આજે—આ.

જગની જંજળમાંથી પડતો બચાવ્યોજ,

ધન્ય ગુરુ ! અન્તામણી. ધારૂં રે આજે !

ભક્તિ ભગવાન ફેરી કરતાં હમેશાંજ,

મવાનું ત્વરાએ શુભ તારૂં રે એ શાણી-આ તારાં.

બિહવમંગળ ઉર્દે સુરદાસ—

રાગ, ભજન.

વિષય વાત મમ માત તજીને, કૃષ્ણ ભજન તું કરવા દે,

ધર્મ વૃત્તિએ ધરણીધરનું ધ્યાન ધૃતિથી ધરવા દે,

અધ્યયનપણીને અલગ રાખી, ભંડાર ભક્તિના ભરવા દે,

નટવર નામનું નાવ મળ્યું છે, તેા ભવસાગર તરવા દે !

નાશવંત નર નામ છોડીને, અક્ષય વરને વરવા દે-વિષય૦

સરસ્વતી ચન્દ્ર—

રાગ, ભજન.

અયસે પાપીનર હોવેજે કલ્પજૂગમેં.

પગડી બાંધે પેંચ સવારે, હુમક હુમક પાંઉ દેજે.

ગલીઓં કે ખીચ ફિરે જાવરે-નાર પરાધ પાપી તકત ફિરેજે—

શૂએ પ્યાસે સાધુ આવે, ચપડી યુન ન દેજે.

સાલા સસરા ગેજ જમાવે, ભાઈઓંયે પાપી રોજ દોડેજે—

આત બહેનકા કછુ ન માને, મનમેં ન પાપ ધરેજે.

જળ રાજકા દંડ પડેજે, રોક રૂપેયાં પાપી ગીનગીન દેજે—

લાલ રથંલ લોહકા ધખાઈ ઉરકે સાથ બધેજે—

ગુળસીકાસ ભળે ભગવાના, પાપ પૂન્ય દોનો સંગ ચલેજે—

મતી અનમુયા—

ત્રિભુવન પતિ તારનાર, વહાર કરો મા...રી

વહાર કરો મારી હરિ, ચાઓ સાલ્યા...રી-ત્રિભુવન૦

સીનદયાળ સરણે બાળ, કિંકરીની લ્યો રંભાળ;

પીડે છે પ્રાણીને પાપી દુષ્કાળ, પીવા મળે ન વારી-ત્રિભુવન૦

જુલો ગઈ મેમ દેહબાન, સ્વામીની સેવમાં લાગ્યું તાન;
ક્યાંથી કરાવું જળપાન, પતિને સેવનારી-ત્રિભુવન.

સરસ્વતીચંદ્ર—

શાંત સમાધી ધારી શું બેઠા, જંગલો એ જંગલી બાલા,
બહાર તમારે આવી ભીખારણુ, ભોળી બિચારી બાળા,
બ્રહ્મ કલકિત પ્રેમથી વચિત, સંચિત પાપની શામા;
વરથી વિષ્ણુની વચનની જુલો, લાગ્યની કુટી ભામા;
“ત્યાગી ધરજન વનમાંથી આવી, રાત અંધારી ધોરરે;”
“ભવ જંગલમાં જુલો ભનું, ત્યાં મળ્યા જુલારા ચોરરે.”
“હાટી શોભા સુખ અને હુટ્યા સહુ શણગાર;”
“પછી પ્રજ્ઞળી પ્રેમદા, ધગધગતે અંગાર.”
અજગ થયા શું યોગી મહારા, અલગ અલગ જગાવે;
શરીર સંગગતાં, શેષ વિભુતિ, અંગની અંગ લગાવે,

સતી અનસુયા—

મારે મોઢે મનાવી રાજ કહેવરાવી, ડલાવી પટાવી પૂછો શું તમે (૨)
કુલ સુગંધીવાળી રૂઝાં રંગે રૂપાળાં; તેની મીઠી સુગંધી કાને ના ગમે (૨)
લીલાં પીળાં ઝાડ પાન, ઉપર પંખી કરે ગાન;
સેજ કાને સાંભળવા કાને ના ગમે (૨)
વાહ, કેવી છે શાણી, બોલે મધુર વાણી;
ઝાઝી ડમરીના બોલ મારા મનમાં રમે—મારે.

ધુરંદર—

રાગ-ભજન, ઉસ્તાદી.

સાર આ સંસારમાં ન જોયો, મેં બહુ રીતે તપાસતાં-સાર આ.
જન ધરા સુત તાતની પ્રીતે, મોંઘા અવસરને મેં જોયો-મેં બહુ.
અમળળ પીવા કામ ન આવે, વ્યર્થ છે દ્રવ્યજનમાં હું મોહ્યો-મેં બહુ.

પુણ્ય પરમાર્થને માર્ગ ન શોધ્યો, જ્યાં મેં વગોળો-મેં બહુ.
સતી અનસુયા—

મહેમાન થયાં તમે મારાં, સ્વીકારશે મેહમાની.

મેહમાન કરે મેહમાની દુનિયા કહે દીવાની. (૨)

લક્ષ્મી—ધરી, વસ્ત્રાભૂષણ અંગે, કરો રમત ગમત અમ સંગે; (૨)

રતિ—ઝૂઝીયે મદનના જંગે, સ્વીકારશે મહેમાની (૨)

અનસુયા—જેવી નીરવિનાની સરિતા; તેવી વહાલાવિનાની વનિતા (૨)

ખીજી વ્યર્થ બધી મસ્તાની, દુનિયા કહે દિવાની, (૨)

લક્ષ્મી—કડે ધરો કુસુમની માળા, પહેરો નિલમના હાર રૂપાળા; (૨) મેં
શીર ઉપર સુગટ છોગાળા—સ્ત્રી.

જેના પતી વસે પરદેશે તેણે રહેવું સાદે વેશે. ખીજી વ્યર્થ બધી—દુ.

સતી અનસુયા—

આંખ વિના અંધારું રે, સદાય મારે આંખ વિના અંધારું.

કાઠ કહેશે લાલ લીલું-આ ઘોળું ને આ પીળું;

મારે મન સખળું કાળું કાળું રે (૨) સદાય.

કાઠને જગ લાગે સાઈ-કાઠને લાગે નકાઈ;

મારે મન જીવતર ખાઈ ખાઈ રે (૨) સદાય.

સરદારબા—

બંસીવાલા આવજોરે મારો દેશ,

ચારી સાંમરી મુરત પ્યારો બેસ—બંસી.

આવન આવન કહે ગયોજી, કર ગયો કાલ અનેક,

ગિણતાં ગિણતાં ઘીસ ગઈ મોરી, આંગરીયારી રેખ,

સાંવરીઆ, રસિલા સલુણા, પીયાપે જીયામેં કઈ એ નીસાર.

હાહુરે. { હમ તો જોગી પ્રેમ ફરે પ્રેમ હમારો દેશ;
સુખ નહી પાઈ પીયુષી, તથ લીનો આ બેસ-ચારી-બંસી.

અનસુયા—

રાજ કૈરવી.

નહીં ચીજ દોષ ગળી, ગરજ સમ નહીં ચીજ દોષ ગળી;
માનવંત નીજ માન મૂકી, દુસ્મનને પડતાં દળી—ગરજ.

પાર્શ્વતી—ખળીયા પણ નિર્બળને નમતા, રાય રોકે ધર જાય;

સાવિત્રી—સોંધું પણ મોંધું થઈ ભેસે, કળી શકાય ન કળી—ગરજ.

લક્ષ્મી—સમયાધીન થઈ ઝેર હળાહળ, પીતું અમૃત ગણી;

નારદ—જઈ ર.હાસતીને શીષ નમાવે, જાય આપદા ટળી—ગરજ.

બોલતો કાગળ—

કુલ્લુલુ કુલો માં ઝાઝા, કુલ્લુ કુલ્લુ કુલી કરમાશે;

કુલી કરમાશે, ખીરેલું આખર મરી જશે.

સરખા દિવસ ન ગયા દોષના, તેમ નહિ જશે;

રેંટ તણી ધટમાળ ભરાશે, ભરાઈ ડલવાશે;

“દિવળું એ સહુ દુધ” આજ અમીમાને દેખાશે.

જ્યારે પડશે કાળ ઝપાટો, સારે સમજશે.—

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—

થઈ પ્રેમવશ પાતળીયા, મારા મનના માલીક મળીયારે... થઈ. ૨)

પ્રીતે કરો મુખવાસ સજનવા, રાજ હૃદયના વારી;

પ્રેમદા પ્રીત જ્યેત પ્રકાશી, મારા મનના મનોરથ ફળીયારે... થઈ.

ભાગ્યવંત કર્યો ભગવતી મુજને, જીવન સફળ થયું મારું,

કરો શ્રીહરી મુજ તમારું, મારા મનના માલીક મળીયારે... થઈ.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—

માલીકના બાળક સો, માલીક સોના શ્રી જગનાથ (૨)

કર્તા હર્તા સૃષ્ટિના, સૌ બાહુ એને દાય—

રણાનુયયે આવી મળતું, ખાલ્યું નવ દોષનાથી અળતું;

જગત માન તેને આધીન છે, અનાથના જે નાથ—
 નહિ પીંડ આ પોતા તણે, પોતાનું કાંઈ નવ જાણવું;
 સૌએ શુભાશુભ કર્મને, પોતા તણુંજ પ્રમાણવું—જગત.
 મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—

શું કહું ક્યની મ્હારી રાજ, શું કહું ક્યની મ્હારી;
 હું તો દૈવના ત્રાસે હારી રાજ.....શું કહું
 પરખી પારીજાતીક મેં અરપણ કીધું મન મ્હારું;
 પતિ તજી પરલોક સીધાન્યા, કરી જીવતર મમ ખારું રાજ—શું કહું
 અંદન કાજની ચીતા સ્વાવી, પતિ સદ્ગમનની આશે,
 શૂન્ય દેહ મમ સ્વામીતણે પણ, ઉડી ગયો આકાશે રાજ—શું કહું
 અરધું મેં સર્વસ્વ સ્વામીને, પ્રેમની કદની ધારી;
 તજી જગત જંગળ સર્વ હું, પ્રીતે ભળું ત્રીપુરારી રાજ—શું કહું
 નંદખત્રીસી— (સત્યાસત્ય નિર્ણય.)

ગંગાજળ નીરમળ સમું, ઘુદ્ધ પવિત્રજ સાર;
 તેવું કુળ જે માહરું (તો) પડ પાસા પોખાર.
 હુંસ ગયો સરોવર તીરે, દીકું અમૃત સાર;
 પીધા વીણ પાછો ફર્યો (તો) પડ પાસા પોખાર.
 સત્ય ચુકે જે સાંધવી, ધરા ન જીલે ભાર;
 તે ગુણ હોય મુજમહી, (તો) પડ પાસા પોખાર.
 નાગ મુખે અમૃત ઝરણ, ચોર કને ભંડાર;
 કામી પાસે રહે કામની, (તો) પડ પાસા પોખાર.
 મીઠો આંખો સર્વદા, ઉત્તમ ફળ દેનાર;
 સત્ય અસત્ય હરે નહિ (તો) પડ પાસા પોખાર.
 વિમળ કમળ વિકોકાને, ભ્રમર મથો તે ઠાર;

(૪૨)

દીડું પથ્રુ અડક્યો નહિ (તો) પડ પાસા પોખાર.
અહુલ્યા સીતા દ્રૌપદી, સતી ખરી નીરધાર;
તેવું ચીત્ત જો માદરું, (તો) પડ પાસા પોખાર.
ભુખ્યા આગળ જો ધરે, ઉત્તમ ભોજન સાર;
ખાધા વીણુ ઉઠે નહીં, (તો) પડ પાસા પોખાર.

બોલતો કાગળ—

માલી વિનાની ખાલી, જોખન તણી પુલવાડી;
હાંએ સુકાઈ ચાલી, પથ્રુ નાવે જીવન માલી.
ગાલ ગુલાબતણી ગઈ લાલી, નરગીસ આંખ નમી મદવાળી,
દયો સંભાળી ! જીવન માળી !

પાણી વિનાની ડાકી, તોપે તપી દરીયાળી—માલી વીનાની.

નંદ-ખત્રીસી—

કામળ કાયા કાં કરમાવો, આઝ લલુતી ચાળી;
હવે લલુતી મુજને વ્હાલી, દેહ દઉં રંગદોળી;
પ્રીત ગઈ પ્યારા પ્રીતમની, આશ ઉડી ગઈ અંતરની,
રૂપ રંગ દઉં રોળી—કામળ.

મુંદર શરીરે શોભે જા, હીરાના હાર રૂપાળા;
પ્રેમ દોરીએ અશ્રુ પારલા, પરોવી પહેરું માળા.

કંઈ દૃષ્ટા વીણુ જોગણુ થાઉં, નાથ નામની ધુન લગાઉં,

પહેરી કથા ઝોળી—કામળ.

એકજ ભુલ—

ખાપુ પૈસાનો જોઈ ચળકાટ, મોહમાં ભુલશોમાં !
જોઈ ખોટા ગીલીટનો દાઢ, ડહાપણે પુલશોમાં !
“લક્ષ્મી મળે કે લાભચુડાં, તરત આવી લરાય છે,

“જોતાં જખાણુ કરી કરીને, ખાલી ફાલી ખાય છે.”
 “વળી વારસા દિસ્સાના કળ્યા, કારંદોમાં જાય છે”
 સોલીસીટર ખારીસ્ટરોનાં, ખીસા તાજાં ચાય છે.”
 જીતે તોયે મળે ઉની રાખ, એવી જીતે પુલશોમાં—જોઈ.
 “આને કચું આને લુંદું, એવા વિચારો કરાય છે;”
 “ધન આગ્યું તે રહેશે કે નહીં, એ શીકરમાંજ ફરાય છે”
 “સદા અને વળી રેસમાં જઈ, વગર મોતે મરાય છે”
 “વળી જાય વંદી દીકરા, ઘેર ઘેર હોળી ચાય છે.”
 એવી માયા નચાવે જેમ, તેમ ખાપુ પુલશોમાં—જોઈ.

મતલબી દુનિયા.

સખ મતલબ કે ચાર, જગતમે સખ મતલબ કે ચાર;
 મમત પીતા બ્રાતા ભગિની, સુતા આર નિજ નાર.—જ૯
 સ્વજન કુટુંબી મિત્ર પ્રાણુ પ્રિય, દાસ દાસી પરીવાર;
 રાજા પ્રજા મેરીય તવંગર, પડિત ઔર ગુમાર.—જ૧૦
 જોગી ભોગી અરૂ જૈરાગી, ચોર અરૂ શાહુકાર;
 અતિશયતા અરૂ કુલટા તારી, વણુશ્રમ શુભચાર.—જ૧૧
 પશુ પખી જઈ જંતુ કીટ મૃગ, જીવ યોતી અપાર;
 સ્વારથ ખીન કોડ પાસ ન આવે, કરે ન કહુ ઉપકાર.—જ૧૨
 નિસ્વારથ કોઈ હરીકે પ્યારે, જીનદે હૃદય ઉદાર;
 નિવહા પર ઉપકાર સદા પ્રિય, તીનપર મેં જલીહાર.—જ૧૩

(વાંચો વિનાશીની વાચા).

રાગી—શા સારું સુખ તજો, અરે ! કાં બેખ તમે પારો ?

અહા ! સંસાર અતી પ્યારો !

વૈરાગી—અનુભવ લીધો મેં અતી, આ સંસાર અસાર;

સગાં સહોદર સર્વ છે, સ્વાર્થ તથાં સરદાર.

ગરજ પડે સૌ દા બોલાવે અંત સમે દા કામ ન આરે,
તે સાઈ સૌ તજી અમેઝે યોગ ગણ્યો પ્યારો ! (૨)

અરે સંસાર અતી પ્યારો ! (૨)

રાણી—સુત ભગિની પિતૃ માત તજીને, યામાની માયા વરજીને;
શું સન્યાસી બનો ? હૃદયમાં રેમ જરા ધારો ! (૨)

અહા ! સંસાર અતી પ્યારો. (૨)

વૈરાળી—સુત ભગિની પિતૃ માત સૌ, આ જગની જંજગ;
ત્રીયા તજે પળવારમાં, કષ્ટ પડે તત્કાળ.

સુખમાં સહુ દો સ્નેહ બતાવે, વિપદ સમે દહ કષ્ટ સતાવે
શું સમજી મમ મીત્ર, તમે સંસાર ગણો સારો ? (૨)

અરે ! સંસાર અતી પ્યારો (૨)

રાણી—મહેલ અને ધનમાલ તમારો, અરે ! કરો કાં મિત્ર અકારો ?
સુખ સંપતિ પરહરી, હવે કાં હીનમત સૌ દારો ? (૨)

અહા ! સંસાર અતી પ્યારો (૨)

વૈરાળી—મહેલ મને ધનમાલ સા, અયળ નથી નિરધાર;
લક્ષ્મી નાંવે સંગમાં, મર્ણુ સમે આ વાર.

સકળ મુકી એકલું જાતું, મુજો સ્નેહથી સૌ સમજાવું;
પાપ પુણ્ય લઈ સાથ, જવાનું છે નિશ્ચય ધારો ! (૨)

અરે ! સંસાર અતી પ્યારો ! (૨)

રાણી—ધરી ભેષ જંગલમાં જશો, મીત્ર કહેને ત્યાં શું ખસો ?
ગમશે નાં પળવાર, તમારો મમત હવે મારો !—અહા

વૈરાળી—ફળફુલ જંગલમાં ધણાં. તે જમશું સુખકાર;
પશુ પક્ષી મીત્રો મણી, જઈ વસવું તે ઠાર.

ભજન કરીશું ભવતારકનું, પ્યાન ધરીશું દુઃખદારકનું;
મોહ લોભ સૌ તજી, ભક્તિનો આધીયું મારો !—અરે

રાગી-રહી સંસારે રામ ભગ્ને, ભગવાં કાઢી બેખ તભને;
આ છેવટની અરજ અમારી, ધ્યાન વધે ધારે-અહા.

યૈરાગી-સંસારે રહીને નહિં, માયા મોહ તભય;
જગણી જીવડા થકી, ના ભગવાન ભગ્ય.

માફ કરો મુજને મમ બંધુ, નથી સાર જોડું છે સંધુ;
જગનાયક જગવાજ, અમેયે જોગ ગણ્યો પ્યારે-અરે.

રાગી-ધન્ય ! તમારો અચળ ટેક છે, ભમે નહિં એવોજ બેખછે,
સુખ સીધાવો મીઠ, કરોને સફળજ જનમારો-અહા.

ચાચો સન્યાસ—

દેવતા જે ઉદ્ધારો ચારો, થઈ સચેત વધો મહુ-
જે પ્રજમાં આત્મશ્રદ્ધા છે, જરી ના, તે શું પામે ?
બીજી પ્રજાઓ જોને દયાવે, માટે નિમજ દિલે ન ચાચો-
સાખી.

જે દેશમાં જન્મ્યા થકી, આ ધન્ય જીવન થાય છે;
જે દેશમાં પૂર્વજ તણ્યાં પુણ્યો તણી સરિતા વહે.
જે દેશના ધન ધાન્યને, કીર્તિથી પોષાયા તમે;
તે દેશ કાજ સમર્પતાં, અચકા અરે કાં દેહને.

જોયું નિજ ધન રોયે ન આવે,
પારકી આશા સદાય ફસાવે.

માટે દીન મટી સીંહ ચાચો—થઈ સચેત.

અહાશ્વેતા કાઠમખરી— રાગ—ભગ્ન.

રામ ભજ તું પ્રાણીયા, તારા ભરતી ભાવટ ભાગશે (૨)
ચાચોલો રામ સીતારામ” પંખીડા તું જે વિચારી,
કર્મ તારાલે સંભારી ! વાસના નહારી તુને રોસો નરકે નાંખશે-ચા
અહ તેં મતિ વિસારી, મતી વેચી ગતી તારી ઉડજે સંજાણી

તારી કંચનની કાયા થશે—રામ.

એકજ ભુલ—

હે સદા સમય પાપેથી છુટવા, શીદ ડરે નાદાન !

શીદ ડરે નાદાન ! કંઈકે તો સારી શીખામણ માન (૨) -હે સદા

જેમ પાપથી ઝળકે મોહી, દોડે તું ભૂલી ભાન,

તેમ પ્રભુને સહેજ પકડય તો, થાય પરમ કલ્યાણ-હે સદા

જીવ મુસાફર શરીર હોડીને, છે મનરૂપી સુકાન;

સાખી { મનથી મરવું મનથી તરવું, મનપર રાખ નીશાન.

કયું એટલું નાખ કુવામાં, આજથી તજ તોફાન;

માંડય ચાલવા સીધે મારગે, આજથી મર્ધ સાવધાન.

એકજ ભુલ—

અજળ જીવીલી તારી ગજળ ખુબી છે, લલચાવ્યો લટકાવો;

જોઈ લે જોઈ લે જોઈ લે, આ ચપળ નયનનો ચાવો—અજળ

આ ગાલની લાલી ઉપર, જુલજુલ મરી મરી જાય છે !

આ વહાલની પ્યાલી ઉપર, મુજ મન ફરી ફરી જાય છે !

આ વાંદરાને વાંદરીનો, ખેલ અહીંયા થાય છે;

ભાઈ ! આમ બધરી જોઈને, દુનીયા દીવાની થાય છે.

અંજને મરોડે પાડે પરવશ પ્રાણ (એ તો)-જોઈ લે—

મહાપ્રેતા કાઠમ્બરી — રાગ ભજન.

રૂપે શું મન રાચોરે, કાયાનો રંગ કાચોરે, ભગવાન ભજ્યે (૨)

હાહ માંસને રૂધીર ભરેલું, મદ્યું ચામડે અંગ; (૨)

મંદા દેહનો મર્વ નકામો, કાયાનો રંગ પતંગ.

ભાઈસો નહીં સાચોરે, કાયાનો રંગ કાચોરે. ભગવાન—

એકજ ભુલ—

આપણે કર્યું વડીલાત, ભારે ભરશે મોણ પાણી !

પછી ધણી ધણીયાણી, થઇને મ્હાલશે બા!
 આપણે પેરથું પાટલુન, છુટ કોટ નેકટાઇ,
 પછી ધણી સેંચા ટપકી, પાડી નાચશે બા.
 આપણે થાથું સોલનર, કરથું ધુમ ફરરર!
 વરજ લેંચા ચોળી પહેરી, સાચવશે ધર!
 ધાધરા પલટણુ કરશે, દેશનો ઉદ્ધાર,
 ઝો મારા હોંદ તારો, થઇ ગયો બેડો પારાં કરથું

ભાગ ચોથો.

ઉર્દુ ગઝલ—કંવાલી.

સુતી મંજરી—

સુખદા જન્મતસે તેરા, શ્યામ બે આરામ રહા,
 તડપા પરવાના તો કયા, શમાદો આરામ રહા,
 મુજકો આના હી પડા, તેરી મદદકો છુલછુલ,
 જ્ય તેરે વારતે દાન, ન રહા દામ રહા,
 જે યેહી સમજ્યા કે, કલ્લુગમે કોઇ ભજા નહીં,
 તેરી ભક્તિસે યે સમજા, કે મેરા નામ રહા.

સુરતવતી બાન— રાગ કંવાલી.

આરે બને વાલે, જરા આંચલ દટા દેના;
 ધુળે અપની જવાનીકી, હસમ સુરત દીખા દેના.
 કીસીમ કાંખના ઓર, કાંખર આંખન ગીરા દેના;

હમારા દેખના ઓર, દેખકર આંસુ બહા દેના-
કહંગી સારી દુનીયા હાય ! જાલીમ કયા તરિકા હય;
કે અપને આહને વાલેકા, જુદા આશરા દેના !
કુના કે બાદલી લેને, ન દેગા ચયન એ જાલીમ;
યે દીલકે વાસ્તે છાટીસી, એક તુરખત ખના દેના.
ને પૂછે તુજસે કાસીદ, મેરે દીલકી ખાના ખરખાદી;
હથેલી પર કરાસી ખાક, રખના ઓર ઉડા દેના !

બીર અભેમન્યુ—

ગઝલ.

મોહ પીકા ડગરીયા બતાદો સખી, ખાટ તકત મેતો હાર ગઈ;
બડે ભોર ગયે ખરમાં રજૂમે, દો રોજ લયે મો' ફર્શનમે'.
નહી નેન મે નીંદ ન કલ મનમે, લાજ બેઠે બીકાય બીરહનમે';
પર મોરે ગાકે ઉડાદો સખી—મોહે પીકા.

ખીન નીરકે મીન જીયેગી નહીં, ખીન પીયકે તીય રહેગી નહીં;
જખલોં મુખ ચદ્ર લખેગી નહીં તખલોં ચેહ ચકોરી છોગી નહીં.
મેરે આદલ કાંઈ ઉગાદો સખી—મોહે પીકા

રા' માંડાંક

રાગ-ગઝલ.

હક છોડ સખી આલ સંગમેરે, તોહે વૃજમે' કાન જુલાવત હય;
નહીં તુમ ખીન વાકે ચયન પરત, નહીં ખાનપાન કછુ જાવત હય.

દર મુગટ નહીં પહેનત હય, નહીં અંગ મુગંધ લગાવત હય;
નહીં ઘેનુ ચરાવત જાત સખી, વોહે બંસી નાંદ ન લાવત હય.
જાકા જોગી જન ખ્યાન ધરત, બ્રહ્માદીક પાર ન પાવત હય;
કયું એસો હીયો તેરો કહીન લયો, તોહે લાજશરમ નહીં આવત હય.
એક જાત ન જુઠ કહું સજની, અબ કયા ઇતના તરસાવત હય;
ખીયા માધોસે બેગે મોલો ખ્યારી વોતો તેરોહી નાજ ઉઠાવત હય.

સતી મંજરી— રાગ—ગઝલ—કવ્વાલી.

લગત ખેચેન હો કયું કર, તુમે આરામ રહે,
આ ગઈ શામ યહાં ઔર કહાં શામ રહે.
દુઃખને છેદા હોયે મન, રંજસે સુખા હય બદન;
અબ તેરે મુખસે લાગી, બંસરી યે સ્યામ રહે.
લાજ કયા અપની ગવાલે, યે ગવાલે બતલા,
દાસી હુંટ જાય તું, ઐકુંઠમે બિશ્રામ લહે.
નામ લેવાહુ ન હો. નામ હે સાંઈ ગીરવર,
આપકી મંજરી કે, નામકા કુચ્છ નામ રહે.

સતી મંજરી— રાગ—ગઝલ—કવ્વાલી.

કાઈ ફરીઆદ તો સુનલે, કીસી નીરહોય અબલાકી,
દીયા બનવાસ ગુરબતને, દોહાઈ રામ રાજકી,
જીગરમેં પક ગયે મુરાખ, ગમસે હો ગઈ કાદાં,
બની હય બંસરી અબ દેહ, યે સારી કન્હૈયાકી,
બેહુમન હો ગયે બેરહુમ, નહી હય છત્ર છત્રીકા,
મુસલમાનો તુઘી દોડો, મદદકો એક કન્યાકી,

ચંતતા પુર્ન— રાગ—કવ્વાલી.

યું ખુશ ન કર જલિમ, લુટ્કો કરમકે બદલે,
એક દીન તુઝે મિલેગે, જુલ્મે સીતમકે બદલે,
ઈસ જુલ્મે ના રવાંકી, આખર સજા મિલેગી,
દોનખા માર હોગા, બાગે ધરમકે બદલે,
ઈસ અપસે આરજીપર, ટુલા દુવા હય નાહક,
મીટીકી કબ્ર હોગી, જાહો હશમકે બદલે,
દોલત ન સાચ દેગી, અજમત ન પાસ હોગી,

ਭੀਤੇ ਕੰਨਮੇਂ ਛਾਂਗੇ, ਯਯੋ ਹੁਸਮਏ ਅਵਲੋ,—

ਵਿਰ ਕੇਸਰੀ—

ਰਾਗ—ਕੰਘਾਈ.

ਜਯ ਦੀਲ ਨ ਹੋ ਫਾਗੁਮੇ, ਤੋ ਕਯਾ ਮੇਰੀ ਅਤਾ ਹੁਯ, ਧੇਹੁਸਾਨੇ ਯੁਧਾ ਹੁਯ
ਸਯ ਹੁਯ ਜੋ ਮਹੋਯਤਮੇਂ ਭੀਸੀਨੇ ਰੁਧਾ ਹੁਯ, ਆਭਿਤ ਹੁਯ ਅਲਾ ਹੁਯ,
ਆਯਾਰੇ ਮਹੋਯਤਸੇ, ਤੋ ਅਥਾਈ ਅਯਾਯੇ, ਧੇਹੁ ਗਮ ਨ ਦੀਆਯੇ,
ਧੇਹੁ ਫਰ ਵਹਿ ਹੁਯ, ਭੁਲਤੀ ਨਹੀ ਕਾਫ਼ਿ ਫਰਾ ਹੁਯ, ਯੇਥਾਰ ਫੁਆ ਹੁਯ,
ਯਾਯਫਾ ਕਾਲਯੇ ਕਾਸਨੇ ਅੰਦਾਝ, ਤੋ ਫੇਯੋ ਫੁਯ ਗੈਰ ਤੋ ਕਰੇ;
ਮਰਤਾ ਹੁਯ ਤੋ ਮਰਨੇਕੇ ਸੀਚਾ, ਫਾਨ ਭੁਯਾ ਹੁਯ, ਆਯਰਕੋ ਫੇਨਾ ਹੁਯ,

ਨਧ ਗਯਲ ਕੰਘਾਈ.

ਅਯ ਜਨੇਫੋ ਅਸ ਜਨੇਫੋ ਵੋਹ ਯੇਵਫਾ ਜਤਾ ਰਹਾ
ਫਰ ਸੀਨੇਯੇ ਕਲੇਯ ਘੀਰਕਰ ਜਤਾ ਰਹਾ,
ਭੁਲਤੀ ਭਾਤੀਸੇ ਲਗਾ ਰਯਾਥਾ ਮੰਧਨੇ ਸ਼ੌਕ ਸੇ
ਵੋਹ ਮੇਰੇ ਨਾਯੋ ਕਾ ਪਾਸਾ ਦੀਲਤ੍ਵਾਂ ਜਤਾ ਰਹਾ,
ਤਨ ਦੀਯਾ ਘੀਰ ਮਨ ਦੀਯਾ ਘੀਰ ਧਨਯੀ ਸਾਰਾ ਫੇ ਦੀਯਾ,
ਧੀਰਤੋ ਯਾਫੀ ਕਯਾ ਰਹਾ ਵੋਹ ਦੀਲਤੋ ਨਰਸਾਤਾ ਰਹਾ,
ਧੀਰੇ ਨੀਗਾਹਸੇ ਭੇਦਕਰ ਸੀਨਾ ਭੁਯਰ ਜਯਮੀ ਕੀਯਾ,
ਅਯਸਾ ਸੀਤਮ ਹਮਯੇ ਕੀਯਾ ਫਰ ਫਰ ਵੋਹ ਭਟਕਤਾ ਰਹਾ,
ਭਿਸ ਯੇਵਫਾ ਮਾਸੁਕ ਨੇ ਕਯਸਾ ਯਥਾ ਰਯਾ ਭੁਯੇ,
ਯਯ ਨਯਰ ਪਤਨੇ ਕਯੀ ਵੋਹ ਯੁਧਸੇ ਸਰਮਾਤਾ ਰਹਾ,
ਤਨ ਮਨ ਤੋ ਸਾਰਾ ਯਯ ਅਯਾਯਾ ਕਯਾ ਰਹਾ ਭਿਸ ਜਨਮੇਂ,
ਧੁਨੀ ਰਯਾਕਰ ਭੁਲਤੀ ਕਯਨੀ ਕਾ ਰੇਗਵਾਤਾ ਰਹਾ,
ਯੁਧ ਯੁਧ ਯੇਯਰ ਹੈ ਜੋ ਫੀਲਸੇ ਭੁਧਾ ਰਹੇ,
ਭਿਸ ਸਾਂਸਸੇ ਯਯਰ ਹੁਯ ਫੁਧਾ ਤੋ ਧੀਰ ਜਤਾ ਰਹਾ,
ਫਰ ਦੀਲਯੀ ਹੈ ਭੁਯੇ ਮਯਸੁਧ ਘੀਰ ਜਯਮੇ ਭੁਯਰ,

સારી ખાતે તો રહી; વો દીક્ષ્યા જાતા રહા,

ચીર હરમીર-

રાગ-ગઝલ-કન્વાલી.

કબી હિંદુ મુસલમાંકા, રસમ જાતીય જુદા હોગા,
મગર મહજબકા કુચ્છ, ફરમાનહિ ચક્રમ જુદા હોગા,
કરે બ્યાં હીંદુ કાશીકા, ખીરાદર દીનકા મકા,
અગર ગંગા જમુનાસે, નહીં ઝમ ઝમ જુદા હોગા,
સ્વરગદી હિંદુકી મતત, મુસલમાંકી જાતી જાતત,
કહે હિંદુ નરક હય જાં, નહિ જહાન્નમ જુદા હોગા,
મુસલમાં હિંદુ જો સચ્ચે, સબી હય હિંદુ અચ્ચે,
રહમ દીલ રામસેં ગિરિમલ. કબી ન રહિમ જુદા હોગા.
અબુકા કાઇ લે પદ્મા, પુકારે મરજહે મોત્તા;
જુદાઇ જાતમે ઉરકુ. જુદા માલુમ જુદા હોગા.
રસમકી ચલ જુદાઇસે, જાતા હય દોનુંકા નેશ,
કહે હરમ કસમમે હમ ન દમસેં દમ જુદા હોગા.

ગઝલ (ચલતી)

જુદાયા કયસી મુસીબતો મેં રહે તાજ વાલે પડે હુએ હૈ,
કદમ કદમ પર હમારે ખાતીર સીતમકે લાલે પડે હુએ હૈ,
હમારે મહેમાં જો આએ જાનકર તો જુદમ કરને હજે હમી પર,
જઝબ હૈ અપને મકાફ બાદર મકાન વાલે પડે હુએ હૈ,
સરેપિ દુસ્મન ખડે હુએ હૈ, ગદોપે ખંજર ખીચે હુએ હૈ,
દીલોમિ નસતર ચુવે હુએ હૈ જાગરમેં જાલે પડે હુએ હૈ,
હજબેં અચ્ચેસે બાપ બાજહે વોહ તેગ કાતીકસે હોકે દુકડે;
સુહાગવો સે સુદામ ઉગડે મકાં મેં તાલે પડે હુએ હૈ,
હયા જાગરે દી ખીમરી નીયર, તો જુદમ હોને હજે હમી પર.

(੫੨)

ਸੁਨਾਐ ਦੁਰਯਾਦ ਡੀਸਕੋ ਯਾਕਰ, ਜਾਯਾਐ ਭਾਲੇ ਪਰੇ ਫੁਯੇ ਹੈਂ.

ਗੜਲ-ਫੁਕਵਾਲੀ.

ਤੁ ਧੋਲ ਮਧ ਯੁਧੀ ਹੈ ਅਧ ਜਲਵਯੋ ਜਾਨਾ,
 ਦਰ ਗੁਫ ਹੈ ਤੇਰੀ ਯੁਧਯੁਧ ਦਰ ਗਯਮ ਹੈ ਪਰਵਾਨਾ,
 ਨਹੇ ਭਰਮ ਹਕੀਕਤ ਮੇਂ ਕਯਾ ਦੇਖ ਸੀਵਾ ਤੇਰੇ,
 ਸੀਯਦੇਸੇ ਹਮੇਂ ਮਤਲਬ ਕਯਯਾ ਹੇਛੇ ਯੁਤਯਾਨਾ.
 ਧਾਰਯ ਖੰਡੀ ਲਾਥੀਸੇ ਪੀਤੇ ਰਹੇਂ ਮਤਵਾਲੇ,
 ਅਯਮੇਰ ਡਾ ਸਾਡੀ ਹੋ ਯਗਦਾਦਕਾ ਮਧਯਾਨਾ,
 ਧਾਰਯ ਗੇਛੀ ਸਾਡੀ ਹੋ ਧਾਰਯ ਗੇਛੀ ਮਧਯਾਨਾ,
 ਧਾਰਯ ਖੰਡੀ ਲਾਥੀਸੇ, ਪੀਤੇ ਰਹੇਂ ਮਤਵਾਲੇ,
 ਮਰਤੀਮੇਂ ਲੀ ਸਰ ਅਪਨਾ ਸਾਡੀਛੇ ਫੁਰਮ ਪਰੇ ਹੋ,
 ਭੰਤਨਾ ਡਾ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਅਧ ਨਯਯੁਧੇ ਮਰਤਾਨਾ,
 ਫੀਰਮਤ ਹੈਂ ਤੋ ਭਿਸਕੀ ਆਪਿ ਹੈਂ ਤੋ ਭਿਸਕੀ ਹੈਂ,
 ਯੁਧਨੇ ਤੁਯੇ ਦੇਖਾ ਹੈਂ ਅਧ ਜਲਵ ਯੋ ਜਾਨਾ.

ਗੜਲ-ਫੁਕਵਾਲੀ.

ਭਿਸ ਫੀਲੇ ਵਲਸ਼ੀਫੀ ਵਲਸ਼ਤਨੇ ਤੋ ਦਸਵਾ ਕਰ ਫੀਯਾ,
 ਯੁਧ ਤੋ ਫੀਵਾਨੀ ਯਨਾ ਮੁਯਫਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕਰ ਫੀਯਾ,
 ਵਲਾਂ ਅਲਫ ਯਨ-ਭਰੇ ਫੁਵਾ ਮੁਸਾਫੀ ਆਪਿਮੇਂ ਅਧਾਂ,
 ਮੀਮ ਯਨ-ਭਰੇ ਲਾਪਨੇ-ਵਾਲੇਸੇ ਪਰਫਾ ਕਰ ਫੀਯਾ,
 ਫੁਮ ਯੇ-ਫੁਮ-ਫੀਫਾਫ ਫੀਸਾਫੀ ਫੀਲੇ ਫੁਯਫ ਥੀ,
 ਫੁਯ ਹੈਂ ਫੀਫਰਨੇ ਤੇਰੀ ਮੁਰਫਾ ਫੀਫਾ ਕਰ ਫੀਯਾ-
 ਸ਼ਾਨੇ ਆਲੀਫਨੇ ਫੀਯਾਧੇ ਫੀ ਫੀਰਮੇ ਫੀਫਰਮੇਂ
 ਫੀਫ ਫੀਲ ਮੁਯਫਾ ਫੀਯਾ ਤੁਮਫਾ ਮਰਤੀਫਾ ਕਰ ਫੀਯਾ
 ਯਾ ਅਨਫ-ਫੁਫ ਫੁਫ ਮਯਰ ਮੁਰਸ਼ਾ ਯਾ ਯੁ ਮਨਮੁਰਪਰ.

અનંદ આશિષ કયું તુ ઈસકા રાગ મેરા કર દીયા,
કયું શ્રીદા મહમુદકા ઉસ પર નહો ઇમાનો દીન,
છત્રી નઝરે કુત્તરે બંદેદા મવલા કર દીયા,

ગઝલ-કબાલી.

કયા ખખર થી ઈન્કલામે આરમાં હો બઝમેગા.
યારકા મીલના નસીબે દુશમનાં હો બઝમેગા.
દોસ્ત અનકર તું કરેગા મુઝપે દુશમન કા ગુમાં.
કયા ખખર થી હાઝ અયસા બદ ગુમાં હો બઝમેગા.
સામને કાતીલ કે મુંહમે કુચ્છ ન નીકલેગા જવાબ.
કયા દહાને જાગમ તુબી બેજબાં હો બઝમેગા.
કર્શી ગુલપર ખવાબે રાહત અય પરી જાયબા નહીં,
જરમ નાશુક પર રમે ગુલકા નિશાં હો બઝમેગા.
ઉસ ઘડી આઝમેગા મુઝકા ઉનંદે વાયદે પર ચકીન,
જામ ખુદા ઉનંદે હમારે દરમીયાં હો બઝમેગા.

ગઝલ-કબાલી.

જા' માંડલીક—

ખુને છગરકા પીતે હંચ બસ ગમમેં તેરે યાર,
સહેરે ચમન મેં શીરને હંચ બસ ગમમેં તેરે યાર.
અયસી હવા ચલાઈ જમના માંહે દીખાઈ,
મેં ચુપકે ચુપકે રોતી હું બસ ગમમેં તેરે યાર.
હું ગમમેં તેરે રોતી મુંહ આંસુઓસે ઘોતી,
વોહ ક્યા ગયા મેરા મોતી, મેં મોતી ખીના નહી સોતી-યસ.
દીલ ઉસીકા દીજીએ જો દીલદાર યાર હો,
કયા હીંદુ કયા મુસલમાન કહરદાન યાર હો.
મેરી નઝર જોતુમસે લડગાં મેં પલંગસે નીચે ગીર અષ,

વોહ કહાં ગીયો મેરો પ્યારો મેં અગ્ની જેસી જલ ગઈ.
જસ ગમમેં તેરે પાર—ખુને છગરકો.

ગઝલ-કવાલી.

ગજળમેં હે દીલે મુઝતર મુસીબતમેં હે જાં મેરી,
ગીરા પીરે ફલક મુઝ પર ખખર લે નવ-જવાં મેરી.
જમી લરજે પડે વોહ ગુલ ચિરાગે આસમાં હો ગુલ,
હલેજા થામ લે જુલજુલ સુને ગર દાસ્તાં મેરી.
પડા જમ હાથ જાલે પર તો જરફે હુસ્નને જલકર,
કહા બીજલી ગીરે ઉસપર જુએ જો બીજલીયાં મેરી.
નિગાહે નાજ કયા ફેરી અબદ તક હો ગઈ સયરી,
અદાયે દીલસ્તાં તેરી લીયે જતી હે જાં મેરી.
અગર તડપા તુને બિસમીલ વોહ બિસમીલ કયા હુવા ધાર્ધ
ખુદારા આ ખુને કાતીલ ઉડાદે ધન્ડ્યાં મેરી.
મહોબ્બત હે લડક-પનસે મુઝે કીદાંકે આંગનસે,
ન ખીચો તોડ ગરદનસે ન કાટો બેડીયા મેરી.
ખુદી જગ-મીટ ગઈ તાહીર હુવા રાજે નીહાં જાહીર,
ખુદાસે હો ગયા માહીર નજર પહોંચી કહાં મેરી.

ગઝલ-કવાલી.

જરફકે આતવનસે જમાનેમે કાઈ તીર નહીં,
તેજે અબરકે મુકાબીલ કાઈ શમશીર નહીં;
દોનો હાથોસે છગર થામકે અ.યે તો સહી,
પીર બી ફલતે હે તેરી આહમેં તાસીર નહીં.
જગ રખી સળકી સીલ દીલપે હુવા દીક પયદા,
હાયે બીમારીએ મમકી કાઈ તદખીર નહીં.
સદ-ફઝેલીયે મુનક-કશ હે યે પ્યારી સુરત,

કયા હુવા ગર મેરે પાસ આપકી તસવીર નહીં.
રાસતે પર મેરે આ આ-કે વોહ શીર જતા હૈ;
મન દીનો રાહપે ઝારી મેરો તકદીર નહીં.

લયલી મજનુ— ગઝલે, આરામ-રાગ ભેરવી.
શાનપે મુજકો તેરી ચાર તું બલ જાનેદે,
ગરમી એ ઇસ્કસે વહે-ગમકો પીગલ જાનેદે—શાનપે.
શૌક હમે તાજકે મએ તુજકો લપટલું પ્યારો,
જોશે શમામકો ન યુંલી ઉબલ જાનેદે—શાનપે.
આગ સીલગી હમે વોહ જાનનકી ઉડે હમે શૌલે,
ઈસી આતશમેં અએ દીલદાર તું ગલ જાનેદે—શાનપે.
મસ્ત ચશમે હમે મેરી-કએક મે ચકચુર હુઈ,
વહી મસ્તીમે મેરી જાન નીકલ જાનેદે—શાનપે.
જામ દે મુજકોં તું આરામકો મેરે મજનુ,
કરકે લખરેજ, વોહ પએમાના ઉછર જાનેદે—શાનપે.

ઝાઝલે-મોતીજાન, ખ્યાને-મોહબત—

મજનુ તેરી અંખિમે—યા-દીલમે, રહી લયલા.
કયા ખુશ મોહબતકી મંજીલ મેં, રહી લયલા.
નાહક હો રહા હમે આજે, જોયેને દીલે મજનુ.
એક દીનબી ન એ પરદા, મેહરીલમે રહી લયલા.
ખુદ સમ આ શીક્ત હોકર, પરવાના ખનાતાયા,
એ કૈસકે કયું અપની મેહરીલમે રહી લયલા.
લયલાકે તસવરને, રાખી ન હુઈ બાકી,
લયલાહી ખના મજનું જખ દીલમે રહી લયલા.
વાકીફ હો જહાં ઉસ્કા, કયું કર ખને મજનું,
મોજુદ હરએક દીલકે, મેહરીલમે રહી લયલા.

ગઝલ-અનુવર -

ગયે દોનો જહાં નઝરસે ગુઝર, તેરી શાનકા કોઇ બશર ન મીલા
 તેરી હર જગા દેખી નીરાલી ક્યન, તેરા બેદ કીસીકા મઝર ન મીલા
 તેરા ચરચા જહાંકી જગાંતોપે હે, તેરા શોર જગાંતેકે કાતોમેં હે,
 મઝર આંખોસે દેખા વોહ પરદનશી. કહી તુ મીલા તેરા ધર ન મીલા,
 કોઇ મીલનેકા તેરે નશાબી હે, કહી રહેનેકા તેરે મકાંબી હે,
 તુએ દેખા ઈધર તો ઈધર ન મીલા, તુએ હુંદા ઉધર તો ઉધર ન મીલા.
 મેં ખુદા જાને કીસપે હુવા હું શીદા મેરે હોશો હવાસ નહીં હે અગ્ન,
 પહે હટ તું પરી મેરે પાસ ન આ, ગય હુર તુ મુઝસે નઝર ન મીલા,
 કહીં હસતે સવાલ દરાઝ નહીં, કીસી ઝારપેયું મુઝે નાઝ નહીં,
 કોઇ તુઝગા ગરીબ નવાઝ નહી. તેરે દરકે સીવા કોઇ દર ન મીલા.
 ઇસી શીકરમે, ગુઝરે હય દીન અંદુઝર, ઇસી ગમમેંગીને તારે શખ્સર
 કીયાજીસને ઇશારેસે દુકડે કમર, કબી હમસે વોહ રશકે કમર નમીલા.

ગઝલ-કવાલી.

હમસે રૂંડે હંચ વોહ ગયેનેં કે મનાને કે લીઝે,
 કયા અજબ આત યનાઇ હૈ મનાને કે લીઝે.
 આઝે હંચ ગઝેર કે ધરસે વોહ લગાકર મહેંદી.
 જગ્ગાકે વક્ત તડપને સે સનમ રૂંડ ગયા.
 ખુન દોડકા હુંવા જતા હૈ મનાનેકે લીઝે.
 ક્યું મરે જાને હો મીલ લેના શકે ખુબ મલે.
 હદ રોજ મેં તૈયાર હૈ આને કે લીઝે.

ગઝલે-અનવર

જહાવા મુઝે દીખા દો અજમેર કે ખસૈયાં.
 રૂખસે નીકાળ ઉઠાદો અજમેરકે ખસૈયાં.

આખેમેં અશકે હસરત દાગે શીરાકે દિલમેં.
 દુખકી મેરી દવાદો અજમેરકે બસૈયાં.
 મુરત નહી દીખાતે હે ધખત્યાર તુમકો
 આવાજ હી મુનાદો અજમેરકે બસૈયા.
 હોખયેં મહો દોલસે યાં મા વ મનકે ઝગડે,
 વહેદતકી મય પીલાદો અજમેરકે બસૈયાં
 ઉમ્મીદવાર હોકર અનવર ખડા હે દરપરઃ
 ખીંગડી હુધ બનાદો અજમેરકે બસૈયા.

ગઝલ-ગાહરાગન

પહી દીન હયે દુખા લેલો. કીસી કે કલમે મુઝતરસે;
 જવાની આ નહી સકતી મેરી જાં હીર નયે સરસે
 ચેહ કહેદો અખરે બારાસે અગરે બરસે તો યું બરસે.
 કે જયસે મેંહ બરસતા હય હમારે દોદ 'વો તરસે
 ક્યામત હય કીસીકો ખ્યાર કરના ઈસે ઝમાનેમેં,
 કહાડા સામના રખ્યા હુવા હય દોલ લગાનેમે.
 મીલા હોગા કીસીકો બા વફા અચ્છે મુકદરસે,
 હુવા હોગા કીસીકો વરલ હમતો ઉત્ર બર તરસે.
 અબી કમસીન હો ચેહ નફરત તુમ્હેં ફુલોંકે ઝેરસે;
 અબી નામે ખુદા સેહરા બનાવેગા આપકે સરસે.

ગઝલ-બેદમ.

લયલાકો તુને જીયાર મજનુ બનાનાકે મારા,
 કયસે શકીસતા દોલકો દરદર શીરકે મારા;
 ફોડા હય પચ્ચરોસે સર કાહકનકા કીસને,
 અનસુરસે અનલહક કીસને કહા કે મારા.
 જીયાર તેરી ક્યા ને રંગીયાં બયાં હોં,

ખુત બનકે આપ હમકે કાફર બનકે મારા,
ગર જાન ગઈ બલાસેં અથ દીલ નહીં ગમ હિસકા,
કર શુક હિસને અપના બન્દા બનકે મારા,
સાખાપર રખા લીયા લે ગુસુમે હિસને બેદમ,
ઔર સુખહ હમકે રૂખસે પરદા હિકાકે મારા.

ગઝલે-અકબર-કવાલી.

તુમ્હારે હુસ્નકી જબ તક બહાર બાકી હય
જો ચાહો જુદમ કરો અખતીયાર બાકી હય
ખુદાકે વાસ્તે સુરત દીખા દે ઓ આલીમ
હમેંબી યાર તેરા મન્ટેજાર બાકી હય
કીયા જો વરસકા ઇનકાર ખુલ ગયા હમકા
તુમ્હારે દિલમેં અબી તક ગુમાર બાકી હય
ચેહ ફરસ હયકે ચલો બાજે મયકશી હો જાએ
શરાબ શીશમેં હય ઓર બહાર બાકી હય
ખુદાકે ફઝલસે ઇતના તો હો ગયા હાંસીલ
કે હિસકે દીલમેં અબી તક ગુમાર બાકી હય
તુમ્હારી આંખસે સાબીત હુવા હય હયે અકબર
શરાબે વરસકા અખતક ખુમાર બાકી હય

ગઝલે-મહેબુબ—

દીલ કીસીસેં ન વગાવા જાના જવાની પનમેં
કયા દાગ દે ગયોરે જાના જવાની પનમેં
સુરત દીખાદે પીયારી દીલકો દે બેકારી
કયસી કહે ન જારી જાના જવાની
નેનો કે કરે કોરે પાનીકી ઝીલ હેરે
આંખસે મોં ધુલાના જાના જવાની પનમેં

મીટીકા કર બીછોના છટોકા કર શીરાના
તન ખાકમેં મલાના જના જવાની પનમેં
મેહબુબ જન જના મે હો ગયા દીવાના
શહેરેંકી ખાક છાના જના જવાની પનમેં

ગાઝલે-કવાલી-બીગનજન—

પ્રીત કર કરા ન કર કર આ ચાર જાતે વાલે
ઈતના ન હો સીતમનર આ દીલ ચુરાને વાલે
કુછ નાઝ કુછ તગારીઝ કુછ શોક કુછ તગ્ગહીલ
સદકે તેરી અદાકે આ મુંહ છુપાને વાલે
નાસેહ મુઆફ કીજે બસ યું હી રેહને દીજે
હમને હઝારો દેખે બાતે બનાને વાલે
દાના વહાં હો નાદાં અકલો ખરીદ પરેશાં
કરતે હેં એસા જ્નેદુ ચે દિલ લુલાને વાલે
ખામોશ અય વિશ્વાયત કરતા હે ક્યું શીકાયત
કહેતે હેં દરેશ જાલીમ સારે ઝમાને વાલે.

એમાં શું ?

રાગ ગઝલ.

દીલ હય વહી જમ દીલમેં, મહોબત હો કીસીકી
હય આંખ વહી જમમેં શરાફત હો કીસીકી
ક્યું હાય શમે વસ્લ લગાને નહીં દેને
માશુક હો તુમ વાકે ઝમાનત હો કીસીકી
અમાકો દેખકર મયરીઝસે...યું કહતા હય પરવાના
જે ચાહે જલના ઇશ્કમેં મુજ સાહી જલ જના
અમાકી બે કરારી કો, કહાં પહોચેગા પરવાના
સરજના, ચર ચરાના સર કટાના સાફ જલ જના

હોતા હય ઉન્હે રક્ક તો, હો મેરી બઝાસે
જલ જાય અગક જલનેકી આદત હો કીસીકી
ગઝલે જલીલ.

દીલ જલે દરકસે કરતે નહીં જલ જનનેસે,
લગજતે સોજે જગર પુઝીયે પરવાનેસે;
અસ્મે સાકીકા ઈશારા હે યેહ પયમાનેસે,
દેખ હુશીયાર ન જાયે કાઇ મયખાનેસે.
એક પતંગેકી અગર જન ગઇ જન દો,
નામ તો શમાઅકા રોશન હુઆ પરવાનેસે.
હુશન દેખા જો છુનોંકા તો ખુદા યાદ આયા,
રાહ કામેરી મીઠી હે મુઝે છુતખાનેસે.
કાઇ મઆશુક જો જીગડે તો મના સકને હે,
દીલે ખેતાબ ખેહલતા નહિં બહેલાનેસે;
કહે ઉશાકકી મઆશુકસે પુછે કાઇ,
લખ લગાયે હુવે હર શમાઅહે પરવાનેસે.
જમે આતા હે કે સાકીસે ઇજગત લેકર,
દીલકા શીશેસે મલુ આંખકા પયમાનેસે;
મસ્ત કરના હે તોખમ મુંહસે લગાદે સાકી,
તું પીલાયેગા મુઝે કહાંતક પયમાનેસે.
પારમાઇકા બોહોત કરતેહે ઇજદાર “જલીલ”
જુમતે આજ ચલે આને હે મયખાનેસે

કન્વાલી—યુસુફ

તડપા કે દીલ મેરા નીગાહે યાર રહે ગઇ,
ચોડીસી ચલકે આજ યેહ તલવાર રહે ગઇ;

क्या दुस्न थाके आंजसे देखा हज्जर पार,
 शीरजी नजरके हसरते दीदार रहे गछ.
 महेशीलमें ठिगड़ी रंग जमाया न छक्का,
 पुनसे ये जात दीदये जुंवाज रहे गछ;
 कट कट गये गले झुते डातीक्षकी बालपर,
 जैसा बला बाह तेज के तलवार रहे गछ.
 दुस्नो जमाइदा इकत अइसाना रहे गया,
 सुसुइ रहे न गरमी ये आज्जर रहे गछ.

गजल-डावरे.

बाहता मन्न जय है, शीरवां न लणपे आये;
 येह जलन नर तनमें आकी रहे या जये.
 अय आह ! अय तो पुनमें दतना असर हो पैदा;
 मय हुं पइ तो दीदजर भीजत करे मनाये.
 दीलदारकी तमना मुदतसे दिलमें होगी;
 दीलदार मेरा यारय ! सुरत मुझे दिपाये.
 हो यार शीर जगलमें गुल गरत हो यमनमे;
 मौला ! गहार अयसी दुनीयामें जहद आये.
 नाराज डावरेसे रहेते हो कयुं जतावे;
 गयरोके साथ रहकर क्या दायदा ठिगये.

गजल-अजहुर.

बाहने बालेपे जे जुहम कीया करते हो;
 अय हसीना ! जयुदा तुम येह बुरा करते हो.
 अय हसीना ! येह दुनर जुम कीया करते हो;

(૬૨)

પહેલે દીલ લેતે હો ઔર પીછે દગા કરતે હો.
ગાલીયાં દેતે હો બોસા નહીં દેતે હો સનમ !
દેખો અચ્છા નહીં ઐસી જો જાકા કરતે હો.
દમમે આ જાતે હો ગયરોંકા ગઝબ કરતે હો;
કહેને સુમનેસે ખીગડતે હો યુરા કરતે હો.
ચેહની ઇન્સાફ દે ઇન્સાફ કાઈ અય સાહેબ !
ગરજો કહેતા દે વોહ બાત સુના કરતે હો.
વસ્લકી રાત હય મીલ જાવો ગયેસે પ્યારે
કોન હય મેરે સીવા કીસસે હયા કરતે હો;
હક પરસ્તી હય યહી આપકા ઇમાં દે યહી
કુચયે ઇસ્કમેં આજ હરજો રદા કરતે હો.

ગઝલ-દીલે બેકરાર—

હમીસે પુછતે હો જાં-નીસાર કયસે હો;
જો બેકરાર હો ઉસકો કરાર કયસે હો.
શઆબો તીફલીને હમકો દીવાલય સાફ જવાબ,
ખીઝામેં આન ફસે અય બદાર કયસે હો.
ઇલાજ કરતે હો નાહક તખીઓ મેરા તુમ,
તપે બુદાઇકા અચ્છા બુખાર-કયસે હો.
જો માંગા દીલ કબી તુમને તો દે દીવાલ-દમને,
ગુસ્હારી બાત હમેં નાયવાર કયસે હો.

ગઝલ-દાગ.

તદખીરસે કીસમતકી યુરાં નહીં જાતી,
ખીમકી હક તદ્દીર જાવા નહીં જાતી.
દીલ લેકે વોહ અય જાન તમય કરને હય મુઝબે,

એહ અયસી કડી હય કે હિઠાઈ નહીં જાતી;
 અય પીતો સહી તોઆ જી હો જાએગી આહેદ,
 કમઅજ કયામત અબી આઈ નહીં જાતી.
 હીલાહ! મેરે જખ્હપે તકબીર તો પઢવો,
 ઈતનીહી જખાં તુમસે હીલાઈ નહીં જાતી.
 અય દાગ! કહા હાલ દીલ ઉસ દુસ્મને જાસે,
 નાદાન! તેરે દીલકી સફાઈ નહીં જાતી.

રાજકઠીયારાની વારતા.

રાગ—દોહરાની ચાલ.

સરતખંડમાં સુંદીર ગામ, ક્ષત્રીયોનું મોટું ધામ;
 જજ્જન' નામે પુરનો ધણી, સ' નામે સતી પદમણી.
 એક દીવસ નીશાએ રાય, પાસે રાણી ચાંપે પાય;
 રાત દીવસનો પડ્યો વિવાહ, હોડ કરી કીધો સંવાદ.
 અદા ઉતરી બેને થાય, રાજ હકમાં આતી વનય
 હાજીઆએ હાજીહા કરી, કાળી રાત જપોરો કરી.
 ગર્જવતી ગુણવંતી નાર, મુકી રાતે વન મોઝાર;
 ચેતી પીટતી રાણી ગદ, વનમાં પ્રસુત પીડા અદ.
 જાયો કુંવર ક-હૈયો કદાન, જણે બીજે જીપ નીધાન;
 પશુ પતીવીણ સતીનું મન કચવાય, જીવે પુત્રને સેવાઈ જાય.
 રાણી શોક અધીક મન ધરે, દીકરો લઈ દક્ષીણ પરવરે;
 જીપ દુઃખના આગ્રા દીન, સતીનું શરીર જાતું ક્ષીણ.
 પુત્ર ઉગારી માતા મરે, સીધી સ્વર્ગ વીશે સંચરે;
 અરતાં માદણીયું દીધ હાય, માતાએ આશીશ સંચાય.

કુંવર પછી કડીયારો ઠર્યો, પીતા કોથથી કુંવરી વર્યો;
સતીયે દળદર કહાડ્યું દુર, ત્યાંથી આવ્યાં શ્રી સીંદુર;
કપડે કંઠ વગડે પરવરે, સતી સસરાને પાલવડે.

કહો જોગી પતી કહાં જઈ રહ્યા! જંગલમાં જોગી થઈ ગયા;
કહો જોગી સસરાનું શું થયું? પુત્ર વધુ પર ચીત્તજ ગયું.
કુંવર તાતથી કેમ પમાય! સતીને પતીનો સમાગમ ક્યાં થાય?
ઉત્તર સામી આંખો કરો, દક્ષીણ સામી પીઠજ ધરો;
જ્યો પીતાથી જોધાણુનાથ, લે સતી તુજ પતિનો હાથ.
(રાજકડીયારો નોવેલમર્થી.)

— સમાપ્ત. —

— ❀ ❀ ❀ —

શું વાંચશો ?

શું ખરીદશો ?

પ્રખ્યાત લેખકાના હાથે લખાયેલી—હિંદુ—મોહમેડન—પારસી
અને અંગ્રેજી ગૃહ સંસારને લગતી એકેકથી સરસ નવલકથાઓ,
ઈતિહાસીક નોવેલો, ડીટેક્ટીવ વાર્તાઓ, નાટક, માયન, કાવ્ય,
જાદુ, હુન્નર, વીગેરે; ઉપરાંત સ્કુલ ઉપયોગી નવા જુના ગુજ-
રાતી અંગ્રેજી પુસ્તકો વાંચવા અને ખરીદવા માટે જરૂર હમારો
પુસ્તકાલયની મુલાકાત લેશો. મળે અથવા લખો:—

બુકસેલર મંગળદાસ બેઠતારામ

રીઝીરાડ—અમદાવાદ.

ગુજરાત અને કાઠીઆવાડમાં સસ્તામાં સસ્તાં
પુસ્તકો વિચાર તેમજ તમામ જાતનાં પુ-
સ્તકો છપાવનાર—પુસ્તકો મંજુલાલ
બેંકલાલ—સી.સી.સી.—અમદાવાદ.

સુકામિતેરી પોલી—જાહેર વાસ્તાની વળીજ રસ્તી
જ વાસ્તા તરફાર છે. ક્રીમત રૂ-૨-૦

મજબૂત—જાહેરમાં પોલીની સાથાની અને
કોલીનીથી પ્રોપરીતા સ્વચ્છરમા જેને મજબૂત કમા
છે અને પ્રોપરી મોકલી પોલી જાહેરમાં જાહેર જાહેર
છે જાહેર મંજુલાલ. ક્રી ૦-૨-૦

સાહેબની સાથેનાર—જાહેરમાં જાહેર ક્રી ૦-૨-૦
મજબૂત પોલી—જાહેરમાં જાહેર ક્રી ૦-૨-૦
સાહેબની પોલી—જાહેરમાં જાહેર ક્રી ૦-૨-૦

જો સીમાર જાહેર પોલીની સાથેનાં જાહેર
જાહેરમાં અને કોલીની તમામ જાતનાં પુસ્તકો વિચાર
પુસ્તકો મંજુલાલ બેંકલાલ—સી.સી.સી.—અમદાવાદ.

